Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...21 оной ...һээ гарана | № 215 (16738) | 1984 оной сентябриин 18, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

...А ХУРЯАЛГА-84

...ТУУЛҺАНАА— ...ЫДЭНЬ СУГЛУУЛХА

...ажахын тарьяач ...2005 гектар бо-... ...15 мянга гаран ...са хуряажа аба-... ...лэн бии, — гэжэ ...й ахамад агро-... ...матов хөөрэнэ. ...до тарьяанай ур-... ...элнүүдэйхидэ ор-... ...г. Эхэнхи тарьяа-... ...г хүрьһэтэй юм. ...анай һаял за-... ...а уеэр бороо ...а, гандан алдаа. ...лһан ургасынгаа ...ос, монсогоршье ...й хуряажа аба-... ...рилго урдаа та-... ...лажа байгдана.

...ын отделени бү-... ...лгын-транспортна ...мхидхэгдэнхэй. Тэ-... ...1200 гаран гек-... ...баал болгогдон ...байна. Эндэ ажал-... ...механизаторнуудай ...мбайнернууд Па-... ...Николай Репин, ...жилон, коммунист ...матьев, Геннадий ...алерий Трофимов ...шаггарна. Даажа ...юдэз нарин няг-... ...Тэрэнээ ходол ...байлгана. Энэны ...һайшаалтай гээшэ

...Баруун-Хасууртайн ...поли дээрэ хүрэ-... ...ай, эндэ халуун ...орьёлон байгаа ...бэрхэ механиза-... ...рофимов, Г. Охот-... ...д шэнисын урга-... са баал болгон сабшажа ябаа һэн.

— Комбайнууднайшье һайнаар хүдэлнэ. Халаанай даабаришье үгүүлэгдэнэ. Һаяын үдэрнүүдтэ тарьяа сабшадаг хажуурнуудаа һэлгэжэ табяад, хатаһан баалнуудаа суглуулан сохижо захалхабди,— гэжэ арбан нэгэдэхи жэлээ комбайнераар хүдэлжэ байһан Валерий Трофимов хөөрэнэ.

Совхозой партком болон профком тарьяа хуряалга дээрэ ажаллажа байһан механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулаа. Механизаторнуудайнгаа байдаг полевой станай улаан булангые шадамараар шэмэглэн гоёогоо. Тэндэнь шэнэ газетэ, журналнууд саг дарыдаа асарагдажа байдаг. Сүлөө сагтаа телевизоршье харахада, радио-дамжуулгашье шагнахада болоно. Мүрысөөнэй табан үдэрэй ажалай дүнгүүдээр түрүү һуури эзэлһэн механизаторнуудай нэрэ хүндын сого дуудан, алдар габьяагай Улаан туг үргэгдэжэ байха юм.

Совхозой Баруун-Хасууртайн тоог дээрэ түрүүшын гектарнуудай орооһон буужа эхилбэ. Ороохо сэбэрлэхэ, хатааха оньһон техникэ үнинэй бэлэн болонхой һэн.

Гадна тарьяа хуряалга дээрэ хүдэлгэгдэжэ байһан техникые заһабарилха, техническэ харууһа хэхэ тусхай звено эндэ байгуулагданхай. Тэрэ бүлэгтэ ажахын эрхим слесарьнууд, гагнууршад, комбайнернууд оруулагданхай.

Тиин Үдын совхозой механизаторнууд ургуулһан ургасаяа гүйсэд хуряажа абахын түлөө эрид шууд тэмсэжэ байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: комбайнуудаар тарьяа хадалгын үе; түрүү механизатор Валерий Трофимов.

Ф. АГИЛЬДИНАЙ фото.
Хориин район.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

СССР-эй ЗАМ ХАРИЛСААНАЙ МИНИСТЕРСТВЫН УЛААН-ҮДЫН ЛОКОМОТИВ-ВАГОН ЗАҺАБАРИЛГЫН ЗАВОДОЙ АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕНУУД БОЛОН МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Гүрэнэй түсэбүүд болон социалис уялгануудаа дүүргэхэ үедөө амжалта туйлаһанайнь түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха:

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

Попов Виктор Александровичые — слесарь.

ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН ОРДЕНООР

Имеев Афанасий Ивановичые — электрослесарь.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Багаева Вера Андреевнае — фрезеровщица.
Голиков Андрей Андреевичые — электромонтер.
Горбачев Николай Семеновичые — модошо дархан.
Дармаев Даша Очировичые — харуулдагша.
Колесник Вера Яковлевнае — мастер.
Муликов Касым Салиховичые — токарь.
Фирсова Анна Васильевнае — модошо дархан.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРДЕНООР

Борокшонов Александр Мадаевичые — электрослесарь.
Гордеев Иван Демьяновичые — заводой ахамад инженерэй орлогшо.
Коренев Александр Степановичые — цехэй начальник.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Астапенко Николай Алексеевичые — заводой ахамад инженер.
Баханов Феликс Павловичые — слесарь.
Белоконь Борис Владимировичые — участогай начальник.
Викторов Николай Ивановичые — слесарь.
Далбаев Владимир Чингисовичые — цехэй начальник.
Желаев Владимир Исаевичые — КПСС-эй Железнодорожно райкомой хоёрдохи секретарь.
Мухлуев Борис Бадмаевичые — металл шудхагша.
Новикова Людмила Яковлевнае — электрогагнуурша.
Смирнов Анатолий Васильевичые — хэмжүүрлэгшэ.
Сычев Владимир Трофимовичые — электро-хабсаргагша.
Уланов Владимир Александровичые — КПСС-эй Буряадай обкомой таһагые даагша.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН II ШАТЫН ОРДЕНООР

Бутай Павел Васильевичые — электро-гагнуурша.
Демидов Анатолий Николаевичые — прессэй хүдэлмэришэн.
Култаев Анатолий Федоровичые — модошо дархан.
Ломажапов Дондок Гатаповичые — мастер.
Рысев Павел Ивановичые — модошо дархан.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ШАТЫН ОРДЕНООР

Алексеева Зинаида Галсановнае — стерженщица.
Белоусов Владимир Никитовичые — слесарь.
Дьячков Игорь Анатольевичые — электрослесарь.
Милованцев Александр Ивановичые — электрослесарь.
Писаренко Алексей Александровичые — электро-гагнуурша.
Хабитуев Илья Хорхоновичые — шулуушан.
Халтанов Леонид Ильичые — слесарь.

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Бадмаев Жаргал Раднаевичые — түмэршэ дархан.
Большакова Александра Федоровнае — шэрдэгшэ.
Вихрева Тамара Васильевнае — электрообмотчица.
Дородных Зинаида Васильевнае — заһабарилагша.
Жебаханов Юрий Бадмаевичые — газэлектро-гагнуурша.
Завадский Петр Андреевичые — слесарь.
Золотарев Виктор Егоровичые — токарь.
Иванов Павел Михайловичые — модошо дархан.
Леонов Николай Захаровичые заводой ахамад технологой орлогшо.
Попова Клавдия Ивановнае — слесарь.
Потапова Лариса Александровнае — электрогагнуурша.
Соловьев Николай Иннокентьевичые — токарь.
Сурков Александр Ивановичые — электрогагнуурша.
Суснчан Валентина Михайловнае — стерженщица.
Томилов Федор Георгиевичые — токарь.
Федоров Еремей Прокопьевичые — слесарь.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Багинов Дмитрий Филипповичые — сэбэрлэгшэ.
Башинова Людмила Жамсуевнае — изолировщица.
Берлов Станислав Тимофеевичые — рамщик.
Большакова Нелли Евгеньевнае — корректор.
Ведерников Валерий Ивановичые — слесарь.
Гостев Иван Петровичые — электрослесарь.
Давыдова Лидия Ивановнае — шалгагша.
Евсюков Сергей Григорьевичые — ахалагша газогенераторщик.
Игумнов Алексей Дмитриевичые — модо отологшо.
Лубсанов Иннокентий Данзановичые — гальваник.
Михайлова Тамара Васильевнае — гахайшан.
Неровный Виктор Никитовичые — слесарь.
Полянский Федор Михайловичые — тепловозой машинист.
Розбах Екатерина Васильевнае — ахалагша оператор.
Соловьев Михаил Елизаровичые — монтер.
Толстихин Михаил Григорьевичые — модельщик.
Ходонов Константин Махлановичые — слесарь.
Цыренжапов Будо-Дарма Лусаловичые — слесарь.
Шклярук Валентина Ивановнае — обойщица.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ЧЕРНЕНКО.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 оной сентябриин 5.

ТАСС
ШЭНЭ ҺОНИН

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ

ООН-ой Генеральна Ассамблейн сентябриин 18-да Нью-Йоркдохи тэрэнэй штаб-байшан соо нээгдэхэ ээлжээтэ, 39-дэхи, сесси мүнөө үеын уласхоорондын байдалай 140 шахуу асуудалые зүбшэн хэлсэхэ юм. Эб найрамдал хангаха, манай бүмбэрсэг дэлхэйе ядерна дайнай аюулһаа, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгаһаа аршалан абарха гэһэн мүнөө үеын гол шухала зорилгые шиидхэлгэдэ нүлөөлхын тула уласхоорондын энэ ехэ эмхиин морально-политическэ нэрэ хүндэ хэрэглэхые дэлхэйн арадууд оролдожо байнхай.

Уласхоорондын байдалай түгшүүрилые һуларуулхын, эб найрамдалай, харилсаа холбооной, арсагдаата асуудалнуудые үнэн зүбөөр гуримшуулан шиидхэхын тула хамтынгаа хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн бүтэмжэтэй һайн үүсхэлнүүдые гаргадаг, дурадхалнуудые оруулдаг Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политика ООН-ой Генеральна Ассамблейн ээлжээтэ сессиин хүдэлмэридэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй. СССР-эй дурадхалнууд хүн түрэлтэнэй нангин зорилгонуудта харюусана. Тусхайлбал, ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүд хүн түрэлтэниие дайнай аюулһаа аршалан абарха ёһотой гэһэн дурадхалынь уласхоорондын олониитэдэ үргэнөөр һайшаагдаа һэн. Энэ һайн һайхан гол ёһые политикынгаа үндэһэ һуурида табижа, Советскэ Союз ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга нэгэ талаһаа абаа һэн. Ядерна буу зэбсэгтэй бүхы гүрэнүүд энэ үүсхэлдэ бүтэмжэтэй һайн харюу үгэхэ ёһотой гэһэн эрилтэ уласхоорондын олониитэ табина.

Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн совет дурадхалнууд уласхоорондын айхабтар ехэ удха шанартай юм. Замбуулинай дайдаһаа газар руу, газар дээрэһээ, мүн замби түбиһөө замбуулинда дайнай аюул тохёолдуулгые зайсуулан сарахын тула бүтэмжэтэй һайн, тодорхой программа бэелүүлхэ гээшэ совет дурадхалай гол зорилго болоно. Гэхэтэй хамта нигэжэ үгэеэ ойлголсолго замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха, стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлаха, хороохо асуудагнуудые шиидхэлгэдэ нүлөөлхэ байна.

Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар гаргагдаһан совет үүсхэлнүүд хүн түрэлтэндэ тохёолдуулагдаһан дайнай аюулые зайсуулан сараха хэрэгтэ хүсэтэ түлхисэ үгэхэ юм. Хүсэ хэрэглэхэгүй гэхэ гү, али тэрэниие хэрэглэлгын аюулые зайсуулан сараха хэрэгые баталдаг ООН-ой гол ёһонуудай түлөө манай орон тэмсэнэ. Эдэ бүгэдэ Дүтын Зүүн зүгтэхи, Африка түбиин урда хубидахи, Түбэй Америкэдэхи, бусад районуудтахи байдалые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхэ арга олгохо зэргэтэй. Үнэн сэхэ хөөрэлдөөнүүдые хэхын, бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалай аша туһые хараада абаһан үгэеэ ойлголсохын түлөө СССР ехэ оролдолго гаргана.

Зүгөөр имагтал эдэ гол ёһонуудые баруунай оронууд, нэн түрүүн США-гай зонхилхы бүлэгөөрхид бүдүүлигээр хашана харшална бшуу. Тиигэжэ тэдэнэр буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээжэ, сэрэгэй-стратегическэ хүсэнүүдэй тэнсүүриие буруу һүргэхэ, дэлхэйн политическэ картые өөһэдынгөө аша туһада хубилгаха, өөһэдынь правительствада таарахагүй бүхы юумэ усадхаха гэжэ оролдоно бшуу.

Дэлхэйн түгшүүрилтэй хоёр газарай Дүтын Зүүн зүгтэхи ба Түбэй Америкэдэхи байдалые зүбшэн хэлсэхын тула ООН-ой Аюулгүйн Соведэй заседанинуудые дары үнгэргэхэ баатай болоһыень Генеральна Ассамблейн ээлжээтэ сессиин урда тээ онсолон тэмдэглэлтэй. Эдэ хоёр ушарта уласхоорондын эмхи США болон тэдэнэй тала баригшадые эрид шангаар буруушаан шүүмжэлһэн байна. Мүнөө США бүхы дэлхэйн оронуудта, тэрэ тоодо Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида эсэргүүгээр «хэрээһэтэ» добтолго хэнэ. Тус эмхиин ажал ябуулга Вашингтоной зүрхэ сэдьхэлыень ханаадаггүй юм. Тусхайлбал, ООН болон тэрэнэй тусхай эмхи зургаануудта добтолһон США-гай зонхилхы республиканска партиин һаяхан абаһан һунгалтын урда тээхи программа энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сесси айхабтар түгшүүрилтэй уласхоорондын оршон байдалда хүдэлмэреэ эхилхэнь. Политическэ бодото байдалые хараадаа абажа, эб найрамдалай хуби заяанай түлөө, дайнай гасалан зоболонһоо ерээдүйн үетэниие аршалан абарха гэһэн энэ эмхиин Уставаар хараалагдаһан зорилгые бэелүүлхын түлөө харюусалгатай байһанаа мэдэрхэ гээшэ ООН-ой гэшүүн-гүрэнүүдэй үндэр ехэ уялга болоно.

Вячеслав ЧЕРНЫШЕВ,
ТАСС-ай корр.
Нью-Йорк.

МАЛ АЖАЛ— ...ОТҮХАЛА ҺАЛБАРИ

...АЛТА ЮУ ...УУЛААБ?

...районой олонхи ...та үбһэ тэжээл бэ-... ...үргэлжэлһөөр. Гэхэ-... ...ороохо тарьяа ху-... ...харюусалгатай хүдэл-... ...бүри эршэеэ шангад-... ...үедэ мүн ниитын ...дэлгые амжалта-... ...гэргэхэ асуудалда ...й анхарал хандуул-... ...лажа ерэнхэй.

...ру энэ сагта Хяаг-... ...ой һү һаалиин олон-... ...нүүдэй, мал түлжүүл-... ...шахан тарьгалуулдаг ...эй, хонишодой бри-... ...й түрүү коллекти-... ...эшэлнүүдые даба-... ...мэридөө муу бэшэ ...туйлана. Хура бо-... ...гаряагүй орожо, ...й зуһаландаа хүдэл-... ...эр хүндэ болоо, тэ-... ...искусственна аргаар ...үрэжүүлхэ хүдэлмэ-... ...улерилһаа дулдыдан, ...ты унжагайрба гээшэ. ...тарьгалуулдаг гүүртэ-... ...харгадажа байһан но-... ...ээтэ тэжээл хэдэн ...туршада таһалдуулаг-... ...ии дээрэ комбайн бо-... ...итор, автомашина ша-... ...шагдажа, кукуруза, на-... ...эй зүйлнүүд гүүртэ-... ...аа үдэрнүүдтэ асараг-...

...«Дружба» колхозой ажал-... ...тэжээл бэлэдхэлгээс ...дэ дээшэлүүлжэ, ...үйтэ үйлэдбэриин шэ-... ...технологи хэрэглэ-... ...— гэжэ Хяагтын ...райкомой түрүүлэгшэ ...Чаев хөөрэнэ.

ЗУНДАА ШАРГААЯ БЭЛДЭ

Тиимэһээ бидэнэр энэ ажахы хүрэжэ ерэбэбди. Ехэ-Хүдэриин һү һаалиин үбэлжэлгын байрада үдэшын һаалга эхилжэ байба.

— Августын 31-һээ үбэлэйнгөө байрада малаа уяжа, тэжээлэй рацион үбэлжэлгын үеын гурим, хэмжээгээр зохёон табибабди, — гэжэ фермын түрүү һаалишан Анна Васильевна Гузина мэдүүлбэ.

— Урда жэлнүүдтэ октябрь һарада арай шамай үбэлэй байрада нүүжэ ерэдэг һэмди. Хүйтэрһэн үедэ малаи байра заримдаа үшөө бэлэдгэдээгүй байдаг һэн. Ажалай эмхидхэлэй шиидхэгдээгүй асуудалнуудшье тэрэ үедэ ушардаг бэлэй. Харин мүнөө жэл иимэ эртэ малай дулаан байрада хүдэлжэ эхилхэдэмнай, долоон хоногой хура бороо һаалта хээгүй. Хуурай, дулаалагдаһан байрада уягдаһан үнеэдтээ буйлуулагдаһан тэжээл үгэхэһөө гадна ногоон шэмэтэ тэжээл эдюулнэбди.

Тус фермын оньһон түхеэрэлгэнүүдые эртээнһээ бэлэн болгохын тула механик Александр Федорович Лопатинай хүтэлбэри доро колхозой тусхай бригада оролдосотойгоор ажаллаһан байна. Тэжээл бэлэдхэлэй цех соонь дулаан уһа, уурал дамжуулха котел хүдэлгэгдэнэ, малай шабааһа сэбэрлэдэг транспортер заһабарилагданхай.

Ехэ-Худэриин фермын оршондо энэ бригада дрожжитой эһээмэл тэжээл буйлуулха томодхогдоһон тусхай цех хабсаргаба. Нэгэ мүһэн 6 тонноһоо бага бэшэ ашаг шэмэтэй тэжээл буйлуулха эһээбэриин болон ууралаар бушхаһан бусад түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэнэ. Түбэй энэ цех колхозой бүхы фермэнүүдые эрхим тэжээлээр хангаха зэргэтэй.

— һү абалга эрид дээшэлжэ эхилбэ, — гэжэ Энхэ-Талын фермые даагша Б. Г. Бадматаров урматайгаар хэлэнэ.

Энэ үедэ «Беларусь» трактор уяатай үнеэдэй хобто хобоо зубшан ябаха зуураа, хэршэгдэмэл кукуруза, наран сэсэгэй зүйлнүүдые тараана. 15—20 килограмм шэмэтэй иимэ тэжээлһээ гадна һаагдадаг үнеэн бүхэндэ 1 килограмм талханай зүйл буйлуулагдан үгтэнэ. Тэрэшэлэн эдэ үдэрнүүдтэ эһээгдэһэн тэжээл мүнөөхи цехһээ зөөгдэжэ эхилхэнь. Үбэлжэлгын байрада малаа оруулһанһаа хойшо долоон хоногой туршада Энхэ-Талын фермэдэ дүрбэн центнерээр һү үйлэдбэрилгэ дээшэлээ.

— Нёдондо манай колхоз жэлэй турша соо дүн хамта 10800 центнер һү гүрэндэ тушаагаа һаа, харин мүнөө жэлэй гурбан кварталай туршада иимэ хэмжээнэй һү тушаалгын газарта эльгээгээд байна, — гэжэ правлениин түрүүлэгшэ В. М. Цыдендамбаев мэдүүлбэ. — Мүнөө жэл 12800 центнер һү гүрэндэ худалдахабди. Түсэбһөө гадуур 18 процент ехэ һү тушааха зорилготойбди.

«Родина» колхозой Ивановкын һү һаалиин фермэдэ мүн лэ үбэлжэлгын гуримаар дулаан байрада һаалишад хүдэлжэ байба. Зүгөөр эндэ шэмэтэй ногоон тэжээл нэмэри болгожо, һаагдадаг үнеэдтэ үгтэнэгүй. Үбэр-Хэрээтын һү һаалиин комплекс үбэлжэлгэдэ гүйсэд бэлдэгдэһэн байбашье, мүн лэ малайнь рацион бэлшээриин үеын хэмжээндэ байһаар. «Родина» колхоздо тэжээлэй түбэй цех үшөө хүдэлгэгдөөгүй.

— Хартаабха малтажа эхилхэтэй хамта, энэ цехээ хүдэлгэхэбди, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ И. А. Иванов хэлэнэ. — Юуб гэхэдэ, хэршэгдэһэн һолоомо сэбэрлэгдэһэн хартаабха болон микроэлементнүүдые холижо, хуурай тэжээл бэлэдхээд, фермэнүүдтэ абаашахабди.

Эбэртэ бодо мал шахан тарьгалуулха хэрэгтэ энэ колхоздо анхарал ехээр хандуулагдаһан байна. Тамир һууринай ойро оршодог шахамалнуудай гүүртые даадаг Анатолий Егорович Котоманов, тэрэнэй туһалагшад А. А. Москвитин, Г. Ф., Г. П. Котомановууд түхэрээн жэлэй турша соо бүрүү, хашарагуудые эндэ шахан тарьгалуулна. Үбһэ, һолоомо, силос, талха тарьяанай зүйлнүүдые үгэдэг байһан, мүнөө кукурузын шэнэ ургасын хэршэмэл зүйлнүүдые нэмэлсэнэ. Һүүлэй гурбан һарын туршада дунда зэргээр сүүдхэ бүри хашараг бүхэнэй шэгнүүр 970 граммаар дээшэлһэн байба. 400 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэй үхэр мал гүрэндэ тушаагдаа.

Хяагтын бусад ажахынуудта ябахадаа, шалгалтын комисси олон дутагдалнуудтай ушарһан байна. Тусхайлбал, Ехэ-Нугын совхозой Новодесятниковскын фермэдэ заһабарилгын хүдэлмэри ехээр унжагайраа, тэжээлэй цехүүд энэ ажахыда хүдэлгэгдэнэгүй. Тиихэдэ «Пограничный» совхозой Калинишнын фермэ үбэлжэлгэдөө бэлэдхэлээ үшөө эхилээдүй. Харанхын фермэдэ үнеэдэй байрын шала задалагдаһан зандаа, тэжээлэй цех хүдэлгэхэ оролдолго гаргагданагүй. Энэ совхозой дирекциин гэмээр хэдэн мянгаад центнер үбһэн болзор соогоо уһанһаа зайлуулагдаагүй байжа, шанараа алдаа.

Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон. Жэшээлхэдэ, «Пограничный» совхозой ехэ хонид бирагүй харууһалалгаһаа уламжалан, туранхайшаг, тэнхээ тамираар һулашаг. Үрэжүүлгэ хорёод хоног соо үргэлжэлһэншье һаа, ехэ хонидой гурбанайнь нэгэ хуби үрэжүүлэгдээд байна. «Дружба» колхозой, Ехэ-Нугын болон «Пограничный» совхозуудай зарим пунктнуудта микроскоп болон бусад хэрэгсэлнүүд үгы. Олонхи отарануудта туршалгын хори гаран хуса үгтэһэн байжа, хайхарамжагүй зарим хонишод тэдэниие ехэ хонидтой һула табижархина. «Родина» колхоздо искусственна аргаар хонидые үрэжүүлхэ техникүүд, мүн хонишодшье энэ хэрэгтэ һургагданагүй. Тиин таарамжатай болзор алдагдана. Тэрэшэлэн ехэ хонидые, илангаяа хусануудые энэ үедэ һайнаар эдеэлүүлхэ, рационииень баяжуулха хэрэгтэ Хяагтын бүхы ажахынуудта горитой анхарал хандуулагданагүй.

Ниитын малые үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэхэ ажалай эмхидхэлдэ жэжэ дутагдалнууд илангаяа олон. Тусхайлбал, районой нэгэшье фермэдэ һүнэй тоһолигые тодорхойлхо лаборатори хүдэлгэгдэнэгүй. Фермэнүүдэй тоо бүридхэгшэд таамагаар тоһолигыень тухайлдаг байба. 3,2 процент, 3,9 процент гэһэн сэгнэлтэ оройдоо гурбан хоногой забһар соо табигдажа байха юм. Лабораториин хэрэгсэлнүүд хаа хаанагүй дуталдана, лаборантнууд һурган бэлдэгдэнэгүй. Һаалишадай салин һүнэй шанарһаа дулдыданагүй, тэдэнэрэй харюусалга, һуралсал дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд абтаагүй байһаар.

В. ШАНТАХАНОВ,
В. ХАРБАНОВ,
хүдөө ажахын министерствын хүдэлмэрилэгшэд.
С. ПРОКОПИШКО,
Н. НАМСАРАЕВ,
«Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй корр.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮСЭТЭ ДАБШАЛТА

Буряад орондомнай Монголой Арадай Республикын үдэрнүүд үнгэргэгдэжэ, олон тоото ажалшаднай аха дүү хүршэ оронойнгоо арадай ажахын, соёлой, искусствын туйлалтануудтай танилсажа байна.

Үсэгэлдэр Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн байшан соо МНР-эй арадай ажахын хүгжэлтые харуулһан «Социалис Монгол орон» гэһэн выставкэдэ Хүдөө ажахын үдэр үнгэргэгдэбэ.

Захагүй мэтэ нэмжыһэн тала дайдадаа алтарма шаргал шэниисэ миралзуулжа, адууһа малай һүрэгүүдые хүжэ нэлэнхы бүрхөөһэн гүс ороной хүдөө ажахын хүгжэлтэ, дэбжэлтэтэй танилсаха, һонирхохо дуратайшуул эндэ олон суглараа. МНР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо **Базарсадын Бадмажав** сугларагшадта түрэл оронойнгоо хүдөө ажахын хүгжэлтэ, мүн саашанхи зорилгонууд тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

— Хүдөө ажахы арадаймнай ажахын гол һалбаринуудай нэгэн мүн. Монгол орондомнай хүдөө ажахын 255 нэгэдэл, гүрэнэй 47 ажахы, тэжээл үйлэдбэрилхэ 14 ажахы бии юм. Арадай хубисхалай илан мандаһан 1921 онһоо хойшо мүнөө хүрэтэр Монголой Арадай Республикын хүдөө ажахы хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ, танигдахаар бэшээр хубиланхай. Эндэ хубисхалай илаһаар 63 жэлэй туршада гансашье адууһа малынь олошоржо, ашаг шэмэнь дээшэлээ бэшэ, мүн хүдөө ажахынь үйлэдбэри эрид хубилгагдаа. Мүнөө үедэ орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг ороо-һо тарьянай, хартаабха, овощой 80 гаран процентнь гүрэнэй ажахынуудһаа тушаагдана. Энэ хугасаа соо малай 15 мянган байра шэнээр баригдажа ашаглалгада үгтөө юм. Жэл бүхэндэ тарилгын газар горитойгоор үргэдхэгдэжэ, газарай үрэжэлтэ хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ, уһанда угаагдажа муудалгаһаа хамгаалха шэнэ онол арганууд үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ ороохо тарьянай, тэжээлэй ургамалнуудай, хартаабхын ургаса эрид дээшэлүүлэгдэнэ.

Ургамалнуудые ургуулха, мүн газар тарьялан эрхилхэ талаар Дарханай эрдэм шэнжэлгын институтда совет мэргэжэлтэдэй эрдэмтэдэй туһаламжаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Мүн Халхын-Голой, Урда-Губиин туршалгын ажахынуудта хүдөө ажахын һалбари бүхэниие хүгжөөхэ талаар шэнжэлгын ехэ ажал хэгдэнэ,—гэжэ МНР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо хөөрэнэ.

Молор һайхан Монгол ороной хүдөө ажахын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан тухай тогтожо тэмдэглэбэл, һонирхолтой. Һүүлэй жэлнүүдтэ Монгол ороной олохон нэгэдэлнүүдтэ, ажахынуудта манай эндэ бии болгогдоһон «бурятская-34» сортын шэниисэ үргэнөөр таригдажа, яһала баян ургаса хуряагдана.

Мүнөө МНР-тэ 26 мянган гектарта уһалууриин инженернэ түхеэрэлгэнүүд шэнээр баригданхай. СССР-эй туһаламжаар баригдажа ашаглагдаһан 3 мянган гектарай уһалагдадаг газарһаа зэргэсүүлэшэгүй ехэ ургаса абтадаг байха юм.

Монгол орон бүхыдөө 24 миллион адууһа малтай. Тэрэнэйнь 12 мянганиинь эхэ мал мүн. Тиихэдэ жэл бүхэндэ эндэ 8,3 миллион тугал, хурьган, унаган, ботогон, эшэгэн тэнжээгдэнэ. Мүнөө үедэ МНР-тэ ургаса хуряалга түлэг дундаа. Тарьяа хуряалгада 3 мянга гаран комбайн һаадгүй хүдэлгэгдэнэ. Ургаса хуряалгын үедэ Совет ороной 200 комбайнер, мастер-наладчигууд эндэ ерэжэ туһаламжа үзүүлдэг.

Эдэ жэлнүүдтэ мяхалиг үүлтэрэй мал олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдэдэг байна. Нютагайнгаа үүлтэрэй мал үсхэбэрилхэһөө гадна казахай сагаан толгойто, хальмагай герефордско үүлтэрэй бэеэр томо, мяхалиг сула бэетэй үхэрнүүдые олошоруулна.

МНР-эй хүдөө ажахын үдэрые выставкэ дээрэ үнгэргэлгын үедэ Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо **И. П. Перфильев**, Буряадай хүдөө ажахын эрдэмшэнжэлгын институдай директорэй орлогшо **А. Емельянов**, КПСС-эй Буряадай обкомой хүдөө ажахын таһагые даагша **Б. Н. Николаев** гэгшэд үгэ хэлээ.

МНР-эй хүдөө ажахын хүгжэлтэ харуулһан выставкын дэргэдэ уулзалгада МНРП-гэй ЦК-гай үзэл сурталай таһагые даагшын орлогшо **Д. Цахилгаан**, КПСС-эй обкомой соёлой таһагые даагша **Д. Т. Цыремпилов** гэгшэд хабаадалсаа.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КАНДИДАТСКА СТАЖ, ТЭРЭНЭЙ УДХА ШАНАР

«Саашадаа шууд дабшаха бүримнай парти улам ехэ зорилгонуудые шиидхэнэ. Тиимэhээ партийна организациин, бүхы коллективэй этигэл найдабарида хүртэhэн, үйлэдбэри дээрэ, ниитын ажабайдалда бэеэ харуулжа шадаhан хүнүүдые абан, зэргэеэ шэнэ хүсөөр нэмэхые бидэ оролдохо ёhотойбди. Энэ зорилгоор кандидатска стажай удха шанарые дээшэлүүлхэ шухала»,—гэжэ КПСС-эй XXVI съездэдэ хэhэн тоосоото элидхэл соо заагдаhан байдаг.

Иигэжэ партимнай кандидатска стажай ехэ удха шанартай байhые тодорхойлно. Партида орохо гэhэн хүнүүд, нэгэдэхеэр, КПСС-эй Программа болон Уставтай гүнзэгыгөөр танилсахын, партиин гэшүүндэ орохоёо бэлдэхын тула кандидатска стаж гараха, хоёрдохёор, партийна организаци хадаа КПСС-эй гэшүүндэ орохоёо бэлдэхэдэнь кандидадта туhалха, тэрэнэй өөрынь шанарые шалгаха ёhотой гэжэ КПСС-эй Устав дотор бэшэгдэнхэй гээшэ.

Энэ эрилтые шууд зүбөөр баримталха, дүүргэхэ арга боломжо, шадабари, дүй дүршэл районой партийна эхин организаци бүхэндэ гүйсэд бии гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Жэл бүхэндэ партиин райкомой бюро өөрынгөө заседани дээрэ КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар хүнүүдые абаhан тухай партийна организацинуудай зуу гаран шиидхэбэри баталдаг байна. Тэдэнэр гол түлэб районой арадай ажахын элдэб hалбаринуудта хүдэлжэ ябаhан хүдэлмэрилэгшэд, интеллигенциин түлөөлэгшэд юм. Тиигэжэ районно партийна организаци өөрынгөө зэргые шэнэ хүсөөр нэмээн бэхижүүлжэ байдаг гээшэ.

Партида абтагшадай хахадhаа үлүүнь комсомолой наhанай, гурбанайнь нэгэ хубинь—эхэнэрнүүд. Шэлэн абаха үедөө национальна бүридэлдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг шуу.

Кандидадаар абтагшадай партийна хатуужал болон болбосоролой ёhотойл hургуули гараха хэрэгтэ партийна олонхи организацинууд саг үргэлжэ анхарна. Тэдэнэрые түрүүшынь үдэрhөө партийна болон ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулхые оролдожо байдаг.

Бүхы кандидадууд эхин парторганизаци бүхэндэ эмхидхэгдэhэн партийна hуралсалай, мүн КПСС-эй райкомой дэргэдэ саг үргэлжэ хүдэлжэ байдаг залуу коммунистнуудай hургуулиин хэшээлнүүдтэ заатагүй ябадаг байна. Залуу коммунистнуудай hургуулида үнгэрhэн hуралсалай жэлдэ 50 гаран хүн hураhан. Тэрэ hургуули 64 часай hуралсалай программатай. Хэшээлнүүдые КПСС-эй райкомой секретарьнар, аппарадай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд үнгэргэдэг юм. Хэшээлынь гол түлэб лекци уншалгын гуримаар ябуулагдана. Удаань үзэhэн асуудалаар хөөрэлдөөн болодог, hурагшад конспект болон реферат бэшэдэг байна.

hуралсалай шэнэ жэлэй эхиндэ КПСС-эй райкомдо бүхы кандидадуудай хабаадалгатай уулзалга үнгэргэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй. Тэрэ уулзалгада хабаадагшад районой байдалтай, коммунистнуудай дүүргэхэ уялгануудтай танилсаха юм. КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй, тэдээн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнүүдэй удха тайлбарилагдаха, тэдээнhээ уламжалан, партиин ойрын сагта бэелүүлхэ зорилгонууд хараада заатагүй абтаха. Тэрэшэлэн партийна ажабайдалай, партийна байгууламжын асуудалнууд hуралсалай гол темэнь болохо ёhотой байhаниинь мэдээжэ.

Кандидатска карточка барюулгатай нэгэн хамта кандидатска стаж гаргалгын тэмдэглэлэй дэбтэрхэниие партида абтагшада үгэдэг гурим манда хуулита зүйл болонхой. Тэрэ районно типографида барлагдан хэблэгдэнэ. Дэбтэрхэн соо хэдэн асуудалнууд, даабаринууд бэшээтэй байха. Тэдээндэ залуу коммунист харюу үгэхэ, даабариин дүүргэлтэ тухай тэмдэглэл хэхэ зэргэтэй. Жэшээнь, партийна даабаряа хэр дүүргэнэбши, социалис мүрысөөндэ ямараар хабааданабши, политическэ мэдэсээ, юрэнхы эрдэмээ яагаад дээшэлүүлнэбши гэхэ мэтын асуудалнууд оруулагданхай.

Ехэ-Нугын, Алтайн совхозуудай, «Дружба» колхозой, Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын, мүн бусад хэдэн партийна организацинуудай абаhан КПСС-эй гэшүүндэ кандидадууд кандидатска стаж гаража байха үедөө хэхэ хүдэлмэрээ хараалhан хубиин түсэб табидаг юм. Жэшээнь, ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын ээрэгшэ Аносова Евдокия Тимофеевна өөрынгөө хубиин түсэб соо жэлэй туршада түйлэхэ үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдэй хэмжээе тодорхойгоор оруулhан, үзэл сурталай-политическэ мэдэсые дээшэлүүлхэ, ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсаха байhанаа элирхэйлhэн байха юм. Удаань кандидатска стаж гарахадаа, өөрынгөө бүлэгэй гэшүүдтэ түсэбөө хэр дүүргэжэ байhан тухайдаа хэдэн дахин мэдээсээ hэн. Энээн тухай цехэй партгрупорг К. Д. Полынцев иигэжэ хэлэнэ: «Түсэб, бүлэгэи урда тоосоо хэлгэ партиин ерээдүйн гэшүүдые гурим журамтай болгоно, өөрынгөө, хамтын хэрэгэй түлөө харюусалгатай байхаар бэеэ хүмүүжүүлнэ. Тэдэнэр юу хэхэ уялгатай, ямар дутагдалтай байhанаа шүүжэ үзэнэ». Энээн дээрэ нэмээхэдэ, Е. Т. Аносова табан жэлэйнгээ даабариие июнь hарада дүүргэhэн, арбан хоёрдохи табан жэлэй тоосоогоор мүнөө ажаллажа байнхай.

Кандидадуудтай ябуулагдадаг үшөө нэгэ хүдэлмэри тухай тоггоолтой. Энэнь хүн бүхэнэй шадабариие, арга боломжые, эрдэм мэдэсые хараадаа абажа, тус бүридэ саг үргэлжын, мүн саг зуурын партийна даабари үгэлгэ болоно.

Кандидадуудтай хөөрэлдөө үнгэргэлгэ аша туhатай хэмжээ ябуулга гэжэ тоолодогбди. Иимэ хүдэлмэриие парткомой гү, али партбюрогой гэшүүд, кандидадта абахыень зууршалhан коммунистнууд, тэрэшэлэн КПСС-эй райкомой секретарьнар үнгэргэдэг байна. Жэшээнь, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь К. Д. Лубсандоржиев хэды сүлөөгүй байбашье, залуу коммунистнуудтай нүхэр ёhоной гуримаар хөөрэлдэхэ, партийна билет гү, али кандидатска карточка барюулха сагаа олоод лэ байдаг шуу.

Партийна организацинууд кандидадуудые партийна суглаанай, парткомой болон партбюрогой заседанида бэлэдхэл хэхэ комиссиин бүридэлдэ оруулдаг байна. Тэрэ аша туhатай хэмжээн гээшэ. Залуу коммунистнууд иигэжэ партийна болон ниитын хүдэлмэриин онол дүршэлтэй дүтэ танилсана; бодото байдалай жэшээ дээрэhээ өөрөө хүмүүжэн hурана. Хэрэгтэй материалнуудаа суглуулха, шэнжэлхэ, согсолхо, зохихо тобшолол хэхэ hургуули гарана бшуу. Хэhэн хүдэлмэриингөө дүнгөөр тэрэ суглаан дээрэ гү, али заседани дээрэ үгэ хэлэхэ, мэдээсэл хэхэ гээшэ тэрэнэй саашанхи ургалтада ашаг туhа хүргэхэ байна бшуу.

Нэгэтэ «Дружба» колхозой түб hууринда болоhон партийна суглаан дээрэ «Машинно-тракторна мастерскойн хүдэлмэриие hайжаруулха тухай» асуудал зүбшэгдөө hэн. Тэрэ суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат, электрослесарь М. А. Завьялов иимэ шүүмжэлхы ажаглалта хэhэн байгаа гэбэл: «Автомашинын мөөртэ тракторнуудай зарим жолоошод яахадаа техникээ үдэршье байг, hүнишье байг өөрынгөө гэрэй газаа байлгана гээшэб? Энэмнай ехэл заншажа байна. Иимэ ушар зарим нэгэндэ автомашинаяа гү, али трактораа өөрынгөө хэрэгтэ үдэшэлэн, hүниндөө хэрэглэхэ арга олгоно бшуу».

Энэ суглаанда байлсаhан колхозой түрүүлэгшэ В. М. Цыдендамбаев М. А. Завьяловай хэhэн тэрэ ажаглалтые тон зүб гэжэ тоолоод, энэ бэеэрээ зохихо хэмжээн абтаха байха гэжэ коммунистнуудые найдуулаа hэн. Үнэхөөрөөшье, бүри үглөөдэрhөөнь эхилжэ, иимэ ёhо бусын ушар эндэ үзэгдэхээ болёо бэлэй. Коллективэй болон партийна организациин ажабайдалда залуу коммунистнуудай эдэбхитэйгээр хабаададаг жэшээнүүдые олоор дурдажа боломоор.

Гэхэтэй хамта, зарим кандидадууд кандидатска стажай эрилтэнүүдые дүүргэжэ шададаггүй байха юм. Партиин гэшүүндэ кандидадаар заримдаа hэшхэлгүй, эдэбхи эрмэлзэлгүй хүнүүд абташаhан байдаг. Тиимэшүүл кандидатска стажые элдэб шалтагаанаар дабажа шадангүй хахасаха баатай болодог. Хэды шанга эрилтын табигдадаг, тус тустайнь даамгай хөөрэлдэдэг, партида абалгын гуримай хэды баримталагдадаг байбашье, иимэ таагүй ушар үзэгдэнэ бшуу.

Хараха, шэнжэлхэ талада яhалал гэмгүй хүн гэжэ hанагдадаг. hайнаар хүдэлдэг, бэеэ абажа шададаг, суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ бэрхэ, профоргоор шье хүдэлhэн, юрэдөө, болохотой, яhала hайн лэ намтартай хүн байха. Нэгэ хэдэн сагай үнгэрөөд байхада, тэрэ КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар орохо юм. Гэбэшье үнэн сэхэ сэдьхэлэй hэшхэлээр партитай хуби заяагаа холбохо ольhогүй байhанhаа уламжалан, партийна журамда зохихогүй хазагай ябадал гаргадаг боложо, тиигээд коммунистын нэрэтэй хахасаха ушар үзэгдэдэг гээшэ.

Нёдондо, жэшээнь, КПСС-эй райкомой бюро райсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дотоодын хэрэгүүдэй таhагай уголовно-бэдэрэлгын талаар инспектор В. Р. Бадмаевые, Наушки станциин техническэ харууhалгын пунктын механик Е. В. Донскойе КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абаха гэhэн партийна организациин шиидхэбэриие КПСС-эй Уставай 16-дахи параграфтай зохилдуулан баталхаяа арсаhан байна.

Партийна эхин болон цеховэ организацинууд, партийна бүлэгүүд залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тусгаар харюусалгатай бшуу. Тэдэнэр партида орохоёо хүсэгшэдэй хэрэгые, шэнжэ шанарые нарин нягтаар шэнжэлхэ уялгатай. Тиихэдээ сугтаа хүдэлдэг, тэрэниие hайн мэдэхэ коммунистнуудай, партийна бэшэ нүхэдэй hанамжые заатагүй анхармаар. Тэдэнэр тэрэ хүндэ зохихо сэгнэлтэ үгэжэ шадаха байна бшуу. Гэбэшье энэ шухала зүйлые зарим парторганизацинуудай секретарьнар тоодо абадаггүй муутай.

1982 оной июнь hарада «Пограничный» совхозой партийна организаци О. Г. Боголюбовае КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абаhан бэлэй. Залуу басаган тиихэдэ отделениин комсомолой организациин секретаряа[...] гээр хүдэлжэ б[...] тэрээнэй саашад[...] тула ямаршье ту[...] лэгдээгүй. Залуу[...] урмаа хухаржа, [...] ганизациингаа [...] таhаржа эхилээ, болюулагдаад ба[...] зинда наймаалаг[...] юм. Эндээшье б[...] үрилтэ хээ. hү[...] КПСС-эй гэшүүн[...] hаа гаргагдаа hа[...] асуудалые райко[...] заседани дээрэ х[...] байхадаа, парти[...] зууршалга хэhэн [...] ВЛКСМ-эй райко[...] энэ хэрэгтэ харю[...] хандаха эрилтэ [...]

Партида абалгы[...] мунистнуудай пер[...] рэгүүдые бюрого[...] уридшалан харад[...] шэ комисси рай[...] гуулагданхай ю[...] шэнь С. П. Клим[...] мисси иимэ хэрэ[...] рин нягтаар шэн[...] родо дурадхаха, [...] хэбэри абадаг б[...] сиин заседанида [...] хоёо мэдүүлгэ б[...] организациин се[...] тагүй байха ёhо[...] тус комисси пар[...] мой аппарадта, [...] хидхэлэй таhагта. хүргэнэ бшуу.

Тобшолходо, К[...] ком партида шэ[...] абаха хэрэгые, [...] нистнуудые хүмүү[...] дэлмэриие бүри [...] партийна эхин ор[...] дай эмхидхэлэй, [...] политическэ бүри[...] жүүлхэ асуудалда [...] анхарал хандуул[...] дэглэлтэй.

Д. [...]
КПСС-эй Хяагтын [...]
эмхидхэлэй таhаг[...]

ХҮДӨӨДЭ—ХАМТЫН ПОДРЯД

БУУРАhАН СОЛОЁО БУСААХА

Хэнэйшье мэдэhээр, бага гаргашатай продукци үйлэдбэрилгэдэ ажахынуудай экономическа албанай сэхэ нүлөөлхэ байhаниинь элитэ. Хэдэн олон хэмжээ ябуулгануудай дунда зүбөөр эмхидхэhэн тоо бүридхэлгэ үйлэдбэриие ашаг үрэтэйгөөр эрхилхэ арга шадабари олгодог гээшэ. Харин тиихэдэ hайн экономическа албантай гэжэ тоологдодог Хамниин совхозой олонхи hалбаринууд hүүлэй жэлнүүдтэ ехээр гээгдэлдэ оронхой. Тус ажахы үнгэрhэн гурбан жэл 6 hара соо 2300 центнер мяха, 1700 центнер hү гүрэндэ дутуу үгэhэн байна. Хэдыхэн жэлэй урда тээ эдэниэр район дотороо үйлэдбэрилэгдэдэг ноохоной гурбанай нэгэ, hүнэй — дүрбэнэй нэгэ хубиие, мяханай 17 процентыень худалдадаг байhан юм. Ямар шалтагаанhаа боложо, ажахы иимэ дорой, муу байдалда ороо гээшэб? Энэ асуудалда хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абаха, шанарыень шалгаха районой гүрэнэй ахамад инспектор А. Д. Борходоева харюусахадаа, хэдэн баримтануудые дурдаа hэн. Нэгэдэхеэр, ажахы дотор ажал хүдэлмэри эмхигүйгөөр ябуулагдана. Хоёрдохёор, элдэб шалтагаанhаа боложо, ниитын адууhа мал эрхилхэ талаар элдэбын дутуу дунданууд дайралдана. Мүн тиихэдэ эмэ мал үрэжүүлхэ хүдэлмэри эгээл доодо хэмжээндэ байhаар. Олон тоото үхэр мал гарзада оруулагдана, ой тайгада үгы болгогдоно. Тусхайлбал, ажахыда жэл бүридэ 1700 гаран тугал абтаха түсэбтэй, теэд тэрэнь аяар 450—500 толгойгоор дутуу түлжүүлэгдэнэ. Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ хайша хэрэгээр ябуулагдана. hүүлэй үедэ жэлдээ нэгэ толгой адууhа малда дунда зэргээр оройдоо 4,5—5,7 центнер тэжээл бэлэдхэгдэнэ.

Ажахын гээгдэлдэ ороhон ушарай гол шалтагааниинь гэхэдэ, совхозой дирекци ажалшадай дунда эмхидхэлэй хүдэлмэриие эрид hуладхаа. hаяхан үнгэрhэн КПСС-эй Захааминай райкомой дүрбэдэхи пленум дээрэ иигэжэ хэлэгдэhэн байна.

1983 ондо совхоз хүдөө ажахын 100 гектар талмай бүридэ 228 мянган түхэригэй валовой продукци үйлэдбэрилөө. Энээниинь 1982 оной дүнтэй сасуулбал, оройдоол 84 процент болоно. Ажахын гол фондын 100 түхэриг бүриhөө 39 түхэригэй олзо оруулагдаа. Урда жэлнүүдтэ энэ показатель 5 түхэригөөр ехэ байhан юм. Хамниинхид ноохо, огородой эдеэ гүрэндэ худалдалгаар амжалта түйлабашье, гол продукцинууд — мяха, hү, ороохо таряа үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй.

Үнгэрhэн апрель hара соо районой экономическа албанай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн зарлагдаа hэн. Хамниин совхозой ахамад экономист Г. Н. Гончиковагай суглаанай ендэрhээ хэлэhэн үгэнүүдые эндэ баримта болгон дурдая.

— Манай совхоз hүүлэй 8 жэл соо түрүүшынхиеэ иимэ ехэ гарзатай ажаллажа гараба. Худалдаhан продукциин түлөө шэнэ, дээгүүр сэнгэй тогтоогдобошье, бидэ бүхыдөө 37 мянган түхэригэй хохидолдо орообди. Бууралhан солоёо бусааха зорилго бии. Бүхы hалбаринуудаа хамтын подрядта оруулжа, ашаг олзотойгоор үйлэдбэриеэ эрхилхэ гээшэ манай мүнөөдэрэй гол зорилго болоно, — гэжэ ахамад экономист мэдүүлээ hэн.

Тус ажахын гээгдэлдэ ороhон шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, бүхы hалбаринуудтаа хамтын подрядай гурим саг болзоортонь зүбөөр хэрэглэжэ эхилээгүй. Нёдондо, жэшээнь, шэнэ аргаар хүдэлжэ эхилhэн ороохото болон силосэй ургамалнуудые үйлэдбэрилхэ гурбан бригада урагшагүйдэшоо. Юуб гэхэдэ, механизаторнуудта гаргашын лимит үгтөөгүй, бүтээгдэhэн хүдэлмэриинь бүридхэлдэ абаагүй, эсэсэй үг зорилго табигдаагүй, ажалда хабаадаhанай коэффициент хэрэглээгүй байгаа ха юм. Тоо бүридхэлэй hулаар эрхилэгдэhэн дээрэhээ совхозой хүдэлмэрилэгшэд түгэсхэлэй продукциин түлөө бодото тэмсэл ябуулнагүй.

— Мүнөө эдэ дутагдалнууд усадхагдаа. Бригадануудта ажахын тоосооной даабари болон чековэ дэбтэрнүүд үгтөө, — гэжэ Г. Н. Гончикова хөөрэнэ.

Хамтын подряд механизациин болон хамhабариин албануудта нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагдана. Теэд энэ хэрэг мүнөө болотор унжагайруулагдаhаар. Ажахын гурбан мэргэжэлтэд Бэшүүрэй районой «Победа» колхоздо ошожо, чековэ гурим хэрэглэхэ, шэнэ гуримаар хүдэлхэ дүршэлтэйнь танилсаhан байна. Мүнөө шэнэ арга нэбтэрүүлгые совхозой ахамад инженер нүхэр Ф. С. Мижитов гэдэргэнь татана. Тэрэнэй гэмээр трактор болон хүдөө ажахын оньhон түхеэрэлгэнүүд бүридхэлдэ абтанагүй, техникэ бригадануудта даалгажа үгтэнэгүй. Мүн автомашинануудай хүдэлмэриин түсэбтэ даабари ба график табигданагүй, түлишэ-түрхилгын материалнуудай гаргашые тоолохо, хинаха талаар мүртэй хүдэлмэри ябуулагданагүй. Хамhабариин ажахынуудта ажахын баялигай дүрбэнэй нэгэ хубинь гаргашалагдана. Эталонно гектар бүриин өөрынь үнэ сэн нилээд дээгүүр байhаар.

Ажахын экономическа албан үйлэдбэриин жэлэй түсэб болон ажахын тоосооной даабари табихаhаа гадна отара, фермэнүүдтэ квартал бүхэндэ мүнгэ зөөриин лимит зохёон тодорхойлхо ёhотой. Гэбэшье түсэблэлгын таhаг элдэб хүдэлмэриин экономическа дүнгүүдые тобшолжо, малшадые баримтануудтайнь саг болзортонь танилсуулха уялгаяа муугаар дүүргэдэг байна.

Байгша ондо хамтын подряд овощ ургуулдаг звенодо, тиихэдэ адуушадай, тугалшадай, залуу эбэртэ бодо малай бригаданuудта нэбтэрүүлэгдэхэ түсэбтэй. Теэд элдэб шалтагаанаар эдэ хараа зорилгонууд бэелүүлэгдээдүй байhаар. Ажахын ахамад мэргэжэлтэд, экономическа албанай хүдэлмэрилэгшэдэй туhаламжагүйгөөр энэ ажалые бүтээжэ шадахагүй. Тус ажахыда экономическа шэнжэлэл хэхэ бюро хүдэлнэгүй.

Район доторoo Хамниин совхоз үйлэдбэреэ саашадань эрид хүгжөөхэ тааруу зохид эрхэ байдалтай гэжэ тоологдодог. Юундэб гэхэдэ, ажахы эгээл олон хүдэлмэрилэгшэдтэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэй юм. Бусадhаа үлүү ехэ ороохото таряа, силосэй ургамалнуудые тариха газараар, мүн сабшалан болон бэлшээреэр баян.

Иимэ тааруу оршон байдалда совхозой дирекци (А. Ц. Моролдоев), партком (В. Б. Соктоев), профком (Д-Р. Цыренжапов) олоной дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри hайжаруулха, экономическа албанай арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэхэ, экономико хүгжөөлгэдэ үдэр бүриин анхарал саашадаа хандуулха, үндэр ашаг үрэтэй хамтын подряд бодото дээрэнь эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ уялгатай бшуу.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.
Захааминай район.

МАЛ АЖАЛ: өнсо шухала hалбари

МАНАЙШЬЕ ХУБИТА БИИ

Манай фермэдэ хамтадаа 20 hаалишад хүдэлнэ. Тэдэнэртэ 400 гаран үнеэд даалгагдан үгтэнхэй. Нёдондо жэлдэ үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1500 килограмм hүн hаагдаа бэлэй, харин байгша оной эхинhээ түрүү hаалишаднай үнеэн бүриhөө 1200—1400 килограмм hү hаагаад байна. Гүрэндэ hү худалдалгаар найман hарын түсэбтэ даабари дүүргэгдэе. Мүнөө бидэ үнеэдэйнгээ үүлтэр hайжаруулха, толгой бүриhөөнь түл абаха, ойрын жэлнүүдтэ үнеэн бүриhөө 2000 килограмм hү hаадаг болохын түлөө тэмсэжэ байнабди. Энэ талаар зарим тэды урагшатай алхамууд хэгдээ. Тэрэ тоодо бардам хүрэхөөр тэжээл жэл бүхэндэ бэлэдхэдэг болохо хэрэгтэй. Тиигэбэл, үүлтэртэ мал олоор барихаhаа гадуур, тэдэнэй толгой бүриhөө ашаг үрэ ехээр абажа боломоор ха юм. Тиимэhээ бидэнэр шадал зэргээрээ ниитын адууhа малда тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ хабаадалсанабди.

Мүнөө жэлдэ манда 300 гектар сабшалангай газар даалгагдаа юм. Тэрээн дээрэhээ 3130 центнер үбhэ хуряажа абаха даабаритайбди. Тэрэнээ эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэхэмнай.

Манай үбhэшэдэй тэжээл бэлэдхэлгын звенодо механизаторнууд Содном Лайданов, Цыбик-Доржо Намантуев, Доржо Балданов гэгшэд ехэл hайнаар хүдэлжэ, бусадтаа эрхим hайн жэшээ харуулна. Тэдэнэр үдэр бүхэндэ даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэнэд. Хэhэн хүдэлмэринь эрхим сэгнэлтэдэ хүртэдэг байха юм. Эдэнэй ажал хүдэлмэри тухай сахилгаан болон дайшалхы хуудаhануудта яhала магтаалтайгаар бэшэгдэhэн байна гээд тэмдэглэн хэлэлтэй.

Фермэдэмнай найман хүнhөө бүридэhэн партийна бүлэг бии юм. Тэрэнэй хүсөөр бага бэшэ хүдэлмэри ябуулагдана, бүхы коллективэймнай гэшүүдэй дунда социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнэ, тэрэнэй дүнгүүд саг дарыдаа согсологдон гаргагдажа, олоной дунда дамжуулан тараагдана. Илангаяа фермын коммунистнууд ажалай журам бэхижүүлхэ, ашаглагдаагүй нөөсэнүүдые үйлэдбэридээ хэрэглэхэ, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна.

Энэ талаар hаалишад Юрий Верхушин, Буда-Ханда Доржиева, Гунсын Базаржапова болон бусад горитойхон хүдэлмэри ябуулдаг. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ фермын бүхы коммунистнууд эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Мүнөө тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри дүүрэнтээ шахуу. Гэбэшье үбэлэй үедэ элбэг ехэ тэжээлтэй байхын тула сабшалан дээрэ нэгэшье тэбэри үбhэ ногоо үлөөнгүй хуряажа абаха гээшэ манай гол зорилго болоно.

В. БУДАЖАПОВ,
Хэжэнгын районой
Могсохоной совхозой
hү hаалиин фермые
даагша.

САГЫЕ АХИГШАД

«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй ательенүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ «Одон» ательегэй коллектив нэгэнтэ бэшэ түрүү hууринуудые эзэлhэн байха. Мүнөөшье энэ коллектив түрүүшүүлэй тоодо оролсоhоор. Оёдолшодой түйлаhан энэ амжалтада ательегэй хүтэлбэрилэгшэдэй, бригадирнуудай, халаанай мастернуудай оруулhан хубита ехэ.

Любовь Михайловна Трифоновагай хүтэлбэрилдэг эрэшүүлэй хубсаhа оёдог бригадынхид гансашье коллектив соогоо бэшэ, мүн нэгэдэл соогоо мэдээжэ болонхой юм. Энэ бригадынхид табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл 4 hара соо дүүргэхэбди гэhэн уялга абанхай. Эдэнэй абаhан уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэнь лабтай. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэ арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые 3 жэл табан hара соо дүүргээд, мүнөө 1986 оной түсэбөөр ажаллажа байнхай. Любовь Михайловнагай энэ үүсхэлыень ательегэй олохон бригадирнууд, оёдолшод hайшаан дэмжээд, дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаhан юм.

Эхэнэрнүүдэй гадар хубсаhа оёдог бригадын бригадир Нина Ивановна Первушина, мастер Августа Михайловна Конева гэгшэд 4 жэлэйнгээ түсэбые 3 жэл 4 hара соо дүүргээ. Тиихэдэ Раиса Петровна Иванова, мүн лэ эхэнэрнүүдэй гадар хубсаhа оёдог бригадые хүтэлбэрилэгшэ, эрэшүүлэй хубсаhа оёдог бригадын бригадир Валентина Ильинична Мисайлова хоёр дүрбэн жэлэйнгээ түсэбые аяар январь-февраль hаранuудта бэелүүлжэ шадаа.

Х. ДАМПИЛОВА.

XI ТАБАН ЖЭЛ: АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна деподо дүй дүршэл түгэс хүдэлмэришэд олон юм. Тэдэнэр лэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые саг болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэнэ. Виталий Семенович Царев хорёод гаран жэлэй туршада слесареэр энэ деподо хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. С. Царев. В. ПЛУТТЫН фото.

МЭРГЭЖЭЛЭЭ ТҮГЭС ШУДАЛhАН ХҮН

Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинадай уhа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй комплексын лабораторидо булта үндэр мэргэжэлтэй хүнүүд хүдэлдэг. Тиигэншьегүй аргагүй. Мүнөө үеын шэнэ оньhон техникын нэбтэрүүлэгдэhэн газарта хуушанайхяар хүдэлжэ болохогүй ха юм. Эндэ сэбэрлэгдэhэн уhан нарин шалгалта гарадаг. Харин тодо нарин шалгалта үндэр мэргэжэлтэйл хүн хэжэ шадаха бшуу.

Надежда Филипповна Карабицина одоол үндэр мэргэжэлтэ лаборант юм. Тэрэ лабораториидо соогоо ямаршье хүниие hэлгэн хүдэлжэ шадаха. Гэбэшье тэрэ ганса мэргэжэл шадабаряараа суурхадаг бэшэ, харин үндэр мэдэрэлтэй, харюусалга ехэтэй хүн гэжэ тоологдодог. Ажалдаашье, ниитын хүдэлмэридэшье Надежда Филипповна адли оролдосотойгоор хандадаг юм. Тиимэл хаданъ тэрэниие суг хамта хүдэлдэг нүхэдынь хүндэлдэг.

Районно Соведэй депутат Надежда Карабицина зоноой этигэл найдабариие үнэн сэхээр харюулхые оролдодог. Мүн Селенгинск поселогтоо нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшэ.

Хэдэн жэлэй урда тээ комбинадай комплексдо дунда hургуули hаяхан дүүргэhэн залуушуул олоороо ерээ hэн. Тиихэдэ Надежда Филипповна залуушуулай ёhотой hурган хүмүүжүүлэгшэ, энхэргы илдам багшань, аха нүхэрынь болоо. Залуушуулда ажалдань, ажабайдалдань туhатай зүбшэл үгэдэг байгаа.

Тэдэ залуушуул нэгэ-хоёр жэл хүдэлөөд лэ, бултадаа шахуу hургуули дахан ошоо. Гэбэшье ажалай түрүүшын hургаал үгэhэн багшаяа тэдэнэр дулаахананаар дурдан hанажа ябадаг.

С. БОГУСЛАВСКИЙ.

ТАРЯАШАДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

РЯЗАНЬ. Областиин полинууд дээрэ намарай ороохото ургамалнуудые жэгдэ тарижа эхилээ. 500-hаа дээшэ подрядна отряд ерэхэ жэлэй ургасада бэлэдхэл хэнэ. Тэдэнэр 400 гаран гектарта тарилга хэхэ байна. Ажахынуудта ороохо тарижа ургуулха түрүү технологи хэрэглэгдэнэ.

ГОМЕЛЬ. Гомельско областиин механизаторнууд ургаса хуряалга дээрэ хуряалгын техникэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлнэ. Ветковско районой «Октябрь» колхозой комбайнер Социалис Ажалай Герой Г. Котляров комбайнайнгаа бункерhаа мянгаад тонно ороохо түрүүлэн тушааба.

Машинануудай бүтээсын дээшэлhэнэй, тэдэниие шадамараар хэрэглэhэнэй ашаар ургаса хуряалга эршэтэйгээр ябуулагдана.

НОВГОРОД. Новгородско областиин Старорусска районой Ильичэй нэрэмжэтэ колхозой леной полинууд дээрэ хуряалгын хүдэлмэри hайнаар ябуулагдана. Эндэ ажахын тоосооной гурбан бригада «полизавод» гэhэн технологёор хүдэлнэ.

Сагай уларилай таарамжагүй муу байгаашье hаань, 500 гектарай 300 шахуу гектарайнь ургаса хуряагдаад байна. Түсэбөөр хараалагдаhанай ёhоор, гектар бүриhөө 4 центнер утаhан ба эдыл шэнээн үрэhэн суглуулагдана. Энэнь областиин лен ургуулагшадай абаhан уялгануудhаа hураггүй дээгүүр юм. Областиин бусадшье колхоз, совхозуудта лен-долгунец эмхитэйгээр хуряагдана.

КАЛИНИНГРАД. Прибалтикада тогтоhон наратай сэлмэг үдэрнүүд ургасын ябасада хараа байса нүлөөлнэ. Бүхы талмайн гурбанай хоёр хубиин ороохон хадагдажа, сохигдоод байна. Мүнөө жэлдэ үндэр баян ургаса гаража, таряашадые баярлуулна. Жэшээнь, Полесскэ райондо гектар бүриhөө дунда зэргээр 27 центнер ороохон суглуулагдана.

БРЯНСК. Кукурузын плантацинууд дээрэ хуряалгын хүдэлмэри эршэдэнэ. Мүнөө жэлдэ область дотор 90 мянган гектарhаа дээшэ газарта силосэй гол ургамал таригдаа юм.

«Красный Октябрь», «Стародубский», «Волна революции» совхозуудта, бусадшье ажахынуудта гектар бүриhөө 400—450 гаран центнер ногоон набша намаа сабшана. Ажахынууд наран сэсэг ба бусад ургамалнуудые хуряана. Мүнөө жэлдэ тэдэнэр хоёр миллион тонно силос дарахаар хараална.

КИШИНЕВ. Молдавиин авиаторнууд наран сэсэг хуряахынгаа урда тээ тэрэниие тусхай бодосуудаар сүршэнэ. Иимэ агрономическа арга хэрэглэхэдэ, наран сэсэгэй ургажа байхадань хатааха, тэдэнэй эдеэшэлгые хоёр долоон хоногоор түргэдхэхэ арга олгодог байна. Тиихэдээ хуряалгын агрегадуудай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэнэ.

(ТАСС).

…ОЛОҺОО ЭХИТЭЙ ХАРИЛСААН

…гүрэнэй Хоца Нам-…рэмжэтэ буряад …демическэ театрай Монголой Ара-…ликын театральна …шадтай уулзалга …бо.

…Дулаахан үдэр те-…ы дээрэ респуб-…атрнуудай дирек-…жиссёрнууд, арти-…н театральна ажал …хани халуунаар …шадаа угтажа, те-…н соохи шэмэг …нүүдтэй танилсуу-…ренц-зал соо хөө-…ргэлжэлүүлээ.

…алгые РСФСР-эй …ст, Бүхэроссин те-…гэмэй Буряадай отделениин правлениин түрүүлэгшэ Д. Ц. Дашиев хүтэлбэрилөө. Оролтын үгэ тэрэ хэлэхэдээ, Монгол ороной зохёохы уран бэлигтэниие халуунаар амаршалаад, зохёохы харилсаа холбооной бүри үргэдэжэ байхыень хүсэбэ. Удаань ВТО-гой Буряадай отделениин ажал хэрэгүүд тухай тобшо тэдыгээр хөөрөө.

МНР-эй арадай артистка, Гүрэнэй шангай лауреат, МНР-эй Искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй холбооной түрүүлэгшэ Э. Оюунда үгэ үгэбэ.

— Сэдьхэлни ехэл хүлгэнги байна... Бидэниие аха дүүгээ угтажа байһандал зулгы һайханаар хүлеэн абаһандатнай зүрхэнэй халуун баярые хүргэнэбди, — гэжэ Э. Оюун хэлэнэ. — Хани барисаата харилсаа холбоомнай холоһоо эхитэй. 1943 ондо Буряад ороной артистнууд анха түрүүшынхээ Улаан-Баатар хото айлшалан ерээ бэлэй. Театрнай тиихэдэ һэеы гэрэй түхэлтэй модон байшан гэр соо байдаг һэн. Театраймнай артистнууд айлшадайнгаа байха һэеы 16 гэр баряа һэн. Буряадай артистнууд «Баяр» гэһэн зүжэгөөр гастролёо нээһэн байха. Тэрэ үдэшэ табан зуугаад һүүритай байшан соомнай хүн зон хэзээзэнэйхиһээшье олон байһан гэдэг һэн хаш. Тэндэһээл бидэнэй харилсаа холбоон эхилһэн түүхэтэй,— гэжэ Э. Оюун хөөрэнэ. — 1934 ондо Улаан-Үдын рабфагта һурахаяа ерэһэн хүм. Имагтал тэрэ жэлнүүдтэ Монгол ороной түрүүшын мэргэжэлтэд һуралсал, бэлэдхэл гараһан юм. 1947 он хүрэтэр 300 шахуу хүн рабфагта һураа. Тэрэ үедэ врач, багша, артист гэхэ мэтын мэргэжэл абаһан хүнүүд оронойнгоо экономикын болон соёл-гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ ехэ юумэ хээ...

1919 ондо Англиһаа Смолвет гэжэ эрдэмтэн манай ороноор ябаһан юм. Тиигээд монгол арадые доромжолжо, ерээдүйгүй арад гэжэ удаань бэшэһэн байгаа. 1967 ондо 80 гаран наһатайдаа тэрэ дахин ерэһэн хойноо өөрынгөө алдууе мэдэржэ, ехэ шаналһан юм. Англияа ошоод тэрэ бэшэхэдээ, монгол арад танигдашагүйгөөр хубилаа, юуб гэхэдэ, дэмжэхэ, туһалха һайн найза ханитай болоһон байна гэжэ тэмдэглээ һэн. Һайн найза хани гэхэдээ тэрэ совет арадые хэлээ ха юм... — гээд Э. Оюун бодолгото болоно.

Үшөө нэгэ түүхын баримта. 300 жэлэй туршада Манжын хаашуулай, хожомынь Богдохаанай монгол арадые дарлаха үедэ зүжэг табилга хорюултай һэн. Юуб гэхэдэ, зүжэгһөө хүн зоной ухаан бодол, зүрхэн сэдьхэл хүлгэжэ, тэдэнэй засаг түрэдэ зүрюу ябадалнууд олошорхо зэргэтэй байгаа ха юм...

Ороноймнай искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй холбоон 1975 ондо байгуулагдаа һэн. Холбоомнай 37 отделениһээ бүридэнэ. Тэндэ 560 гэшүүнороно. Холбоондо нэгэдэһэн дуушад, хүгжэмшэд, цирк, кино болон телевидениин хүдэлмэрилэгшэд соёлой эрхим дээжэ зүйлнүүдые дэлгэрүүлэн тараана. Болгариин, ГДР-эй театральна ажал ябуулагшадтай дүтын харилсаа байгууланхайбди, — гээд Оюун хөөрөөгөө тобшолно.

— МНР-эй искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй холбооной отделениин түрүүлэгшын уялга дүүргэдэгби, — гэжэ удаань үгэ абаһан МНР-эй арадай артист Ц. Пүрэвдорж хэлэнэ.— Монголой гүрэнэй оперо болон баледэй театрта 300 гаран уран бэлигтэн ажаллана, тэдэнэй тоодо 25 дуушан, 50 хүнэй хоор, оркестрэй 50 хүгжэмшэн, баледэй 70 хатаршан. П. Чайковскиин «Евгений Онегин» гэһэн оперо театраймнай түрүүшын хүдэлмэри юм. Харин «Бахчисарайн фонтан» түрүүшын балет болоно. Тэдэниие совет мэргэжэлтэдэй туһаламжаар табиһан байнабди. Мүнөө театраймнай репертуар баян болонхой. Буряадай театрнуудтай үнинэй харилсаа холбоотойбди. Энээнэе бүри үргэдхэн, бэлигтэй бэрхэ дуушадаймнай айлшалсажа байбалнь, бүришье һайн байгаа. Мүнөө Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байһандатнай баяр баясхаган хүргэнэбди,— гээд Ц. Пүрэвдорж хөөрөөгөө дүүргэбэ.

МНР-эй арадай артистка Х. Уртнасанда үгэ үгэхынгөө урдахана тэрэнэй зохёохы намтар тухай Д. Ц. Дашиев хөөрэжэ үгэбэ. Гүйсэдхэхы болон сценическэ талаар түгэс бэлигтэй бэрхэ дуушан Москвагай консерватори дүүргэһэн МНР-эй арадай артист Хайдавай классла һураад, Болгарида 2 жэл һуралсал гараад, оронойнгоо уран бэлигтэнэй урдаа хараха дуушадай нэгэн болонхой.

Өөрыгөө баалажа, дүршэл шадабаряа үдэр бүри мүлижэ байгаагүй һаа, ямаршье амжалта ерэхэгүй, — гэжэ Х. Уртнасан хөөрэнэ. — Иланга намайе һургаһан багшанарай оролдоһоной, суг хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дэмжэһэнэй ашаар ехэ амжалта түйлааб. Советскэ Союзда ябаһан үдэрнүүдни намда ехэ туһатай, нүлөөтэй байгаа хаш, — гээд хөөрөөгөө тобшолно.

— Минии үетэн нүхэр, угаа гоё һайхан хоолойтой, Жаргалсайхан бүри эртэ дуулажа эхилһэн юм. Дуушанай эрмэлзэл зориг, бэлиг шадабари хаанаһаа һабагшатайб, хэлэжэ үгыт? — гэжэ Д. Ц. Дашиев асуугаад, МНР-эй арадай артист Д. Жаргалсайханда үгэ үгэбэ.

— Бүхы юумэнэй түлөө нэн түрүүн Э. Оюун багшадаа баярые хүргэхэ байнаб, — гэжэ тэрэ мэдүүлнэ. — Ирагуу уян нугалбаритай, хүсэтэй шанга хоолойтой дуушадые өөһэдынгөө дундаһаа хүмүүжүүлэн гаргадаг арад зонһоо, гүйсэдхэхы талаараа дабтагдашагүй шэнжэтэй, маягтай арад түмэнэй дууһаа бүхы һайн заншалыень халан абажа, тусхай һургуулида тэрэнээ мүлин, шэнэ онол аргануудта һуража, баяжуулаад байхада, хүи ёһотой дуушан болодог, — гээд хөөрөөгөө тобошолно.

Һүүлээрнь Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай ахамад режиссер С. Д. Будажапов, тус театрай директор Д. Ш. Яхунаев, Буряадай гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай директор Ц. А. Балбаров, РСФСР-эй габьяата артистка Ю. П. Шангина гэгшэд үгэ хэлээ.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Уулзалгын үедэ.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

…ОМПОЗИТОРНУУДАЙ УУЛЗАЛГА

…нүхэд! Монго-…й Республикын Ком-…дай холбоонике тү-…эһэн Лувсаншарав-…нуцэгые Буряадай …нуудай зүгһөө ха-…ар амаршалхыем …—гэһэн үгэнүүдээр …Композиторнуудаи …болоһон уулзал-…эй арадай артист, …Гүрэнэй М. Глинкын …шангай лауреат, Бу-…композиторнуудай хол-…рүүлэгшэ Б. Б. Ям-…—Энэ хөөрэлдөө-…ша үрэтэй байхын …дынгөө ажал хэрэ-…мэдээсэжэ, харил-…оо бүри үргэдхэ-…өөһэдынгөө һанам-…алнуудаараа мүнөө …... Манай холбоон …эмхидхэгдэһэн бай-…Р-эй искусствын га-…ал ябуулагшад Ж. Батуев, Б. Цырендашиев, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша А. Андреев болон дүн хамта 11 композитор холбооной гэшүүн юм. Аспирантура дүүргэжэ байһан бэлигтэй басаган Дарима Шагдарон эгээл залуу гэшүүмнай. Холбооной эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо 20 гаран оперо, 10 балет, симфонинууд найруулан зохёогдоо гэхэ гү, али Буряадай композиторнуудай өөһэдын һургуули байгуулагдаа гэхэдэ алдуу болохогүй. Илалтын 40 жэлэй ойдо бэлдэлгэдэ хабааданабди. Октябрь һарада холбооноймнай ээлжээтэ пленум үнгэргэгдэхэ. Тиихэдэ декабриин эхеэр РСФСР-эй Композиторнуудай V съездэдэ хабаадахабди. Гэхэ зуураа сэхыень хэлэхэдэ, холбооной гэшүүд болоогүй залуушуул олон байна. Тэдэнэй олонхинь консерваторидо, хүгжэмэй училищинуудта һурана. Арбаад хүгжэм шэнжэлэгшэд биишье һаа, багаар бэшэдэг. Тобшохоноор хэлэхэдэ, иимэл байнабди,— гэжэ үгэеэ дүүргээд, өөһэдынгөө ажал хэрэгүүд тухай хөөрэжэ үгэхыень тэрэ айлшадтаа дурадхана.

Харюугай үгэ хэлэхэдээ, МНР-эй Композиторнуудай холбооной түрүүлэгшын орлогшо, хүгжэм шэнжэлэгшэ Ч. Оюунцэцэг Холбоонойнгоо түрүүлэгшэ Н. Жанцанноровын эльгээһэн амаршалгын бэшэг суглараagшадта уншажа үгэбэ.

— Буряадай республикада үнгэргэгдэжэ байһан МНР-эй үдэрнүүдтэ оронойма зохёохы ажалай 4 холбооной түлөөлэгшэд хабаадана. Гүнзэгы удха шанартай энэ үйлэ хэрэгэй һайнаар үнгэргэгдэжэ байһандань таанадта баяр баясхаланиие хүргэнэбди—гэжэ түгэсхэлдөө Ч. Оюунцэцэг мэдүүлбэ.

МНР-эй арадай дуу болон хатарай ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ, Гүрэнэй шангай лауреат, МНР-эй арадай артист, Монголой Композиторнуудай холбооной секретарь Д. Лувсаншарав удаань үгэ хэлэхэдээ, Халхын-Голдохи Илалтын 45 жэлэй ойн үдэрнүүдтэ, тиихэдэ МНР-эй байгуулагдаһаар, МНРП-гэй III съездын болоһоор 60 жэлэи урдахана үнгэргэгдэжэ байһан энэ үйлэ хэрэг политическэ гүн удха шанартай гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

— Холбоомнай 1956 ондо байгуулагдаа һэн,— гээд нүхэр Д. Лувсаншарав хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.— Тэрэ сагһаа хойшо холбооноймнай дүрбэн съезд үнгэргэгдөө. 112 гэшүүдтэйбди. Оперо болон баледэй театрай, зургаан ансамблиин, симфоническа хоёр оркестрэй, хүгжэмтэ-драматическа хэдэн театрай репертуарые зүбөөр бүридхэхые оролдонобди. 1943 ондо Буряадай оперо болон баледэй театрай Улаан-Баатартахи гастрольһоо бидэнэй зохёохы харилсаан эхилнэ. Республикынтнай искусствын одод Л. Линховоин, Б. Балдаков, Л. Сахьянова бэлиг түгэс шадабаряараа манай харагшадта мэдээжэ болоо. Композиторнууд Ж. Батуев, Б. Ямпилов, С. Манжигеев саг үргэлжэ айлшалан ерэдэг, уулзадаг юм. Иимэ уулзалганууд харилсаа холбооемнай улам хүгжөөнэ, бэхижүүлнэ гээшэ, — гэжэ Д. Лувсаншарав хөөрөөгөө дүүргэнэ.

Саашадань нүхэр Д. Лувсаншарав хоёр талын харилсаа холбооe улам саашадань хүгжөөхэ талаар тодорхой һанамжа дурадхалнуудые оруулжа, хөөрэлдөөн удха түгэлдэрөөр үргэлжэлһэн байна.

Б. ДОРЖИЕВА.

Манай айлшан: Сономын УДВАЛ

Монгол ороной мэдээжэ уран зохёолшо С. Удвал Булган аймагай Дашинчэлэн сомондо 1921 ондо малшан айлай гэр бүлэдэ түрэһэн юм. Советскэ Союз ошожо, Зүүн зүгэй арадуудай институтда, мүн тэндэл дээдэ партиина һургуули түгэсхэһэн намтартай.

1938 онһоо зохёохы ажалаа эхилжэ, «Та бидэнэр уулзахабди», «Анханай арбан гурба», «Одон-гэрэл» гэхэ мэтэ туужанууд болон үгүүлэлнүүдэй суглуулбари хэблэн гаргаа юм. Тиихэдэ «Үер», «Хүрьгэн хүбүүн» (Д. Дожоодоржотой хамта) гэһэн киносценаринуудые, «Цэрэн хаана ошооб?», «Бумбата эрдэни» (Э. Оюунтай хамта) гэһэн пьесэнүүдые бэшэһэн юм. Һүүлэй үедэ «Ехэ хуби заяан» гэжэ роман нинтэлүүлээ. «Туужа ба үгүүлэлнүүд» гэһэн согсолбори, «Ехэ хуби заяан» гэһэн роман ород хэлэн дээрэ оршуулагдажа, Москвада хэблэгдээ һэн.

С. Удвал 1978 ондо МНР-эй Гүрэнэй шанда хүртөө. Тэрэ 1940 ондо МНРП-гэй гэшүүн МНР-эй Арадай Ехэ хуралай депутадаар һунгагданхай юм.

БАГЛАА СЭСЭГ

Энэ уулзалга олохон лэ жэлэй саана болоо һэн даа. Бидэ, бүлэг залуу хүбүүд, басагад, Советскэ Союз һурахаяа мордобо гээшэбди. Газар дэлхэй дээрэхи ганса ахамни намайгаа фронт үдэшэжэ байһандал ай сүй болобо. Яахабши теэд, үшөө багахан үхибүүн шэнгеэр һанадаг намайгаа иимэ холын газар дайда руу ябуулхадаа, тиигээшье юм бээзэ.

Зүгөөр ахамни дэмы һанаагаа зобоогүй байшоо, юуб гэхэдэ, манай Москвада һуража байтар Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн эхилшоо бшуу. Тиибэшье һаань, бидэ һуралсалаа үргэлжэлүүлжэл ябаабди. Харатан дайсантай үхэлтэ дай хэжэ байһан хүршэ арадайнгаа хэды ехэ гай гасаланда ороһые хоёр нюдөөрөө харахадаа, энэ аюулай хойшолон, хүнэй ами наһан тухай анха шэбшэгдээ бэлэй. Фронтһоо вагон вагоноор, машина машинаар шархатаһан хүнүүдые асаржал байха. Тэдэниие шархынь хэм хэмжээгээр илгадаг гээшэ һэн ха. Нэгэ госпитальдо хүл, гараа, нүгөөдэдэнь — тархяа шархатаашад амяар амяраа хэбтэхэ. Бидэ тэдээндэ ошожо, ород хэлэндэ түлюуршье һаа, ном уншажа үгэдэг, захяа заабаряарнь гэртэхиндэнь бэшэг бэшэдэг, али болохоор туһалхые оролдогшо һэмди.

Тиигэһээр байтарнай, һургуулимнайшье түгэсхэ болобо. Түрэл оронтоёо дахин хахасажа, һүүлшынхеэ Москва зорибобди. Эгээл энэ замдаа болоһон нэгэ мартагдашагүй уулзалга тухай дурсаха гэжэ һанаа хүм.

...Замаймнай уташье байһан гээшэнь хэлэшэгүй, ушар юуб гэхэдэ, сэрэгшэдые һуулгаһан, буу зэбсэг тээһэн эшелонуудые ээлжээ эхигүйгөөр гаргахадань, манай поезд томо томо станцинуудта тогтон гэхэдээ, хэдэн хонодог байбабди. Аяар арбаад хоножо Улаан-Баатарһаа арай шамай Новосибирск хүрэбэбди. Хэхэ юумэгүй бидэ ехэ хотын шууяанда алмайржа, иишэ тиишээ дэмы баахан тэнэжэ, үхибүүдээр, үдэрэй сүлөөдэ һууһан шабгансанараар ярилданабди.

— Таанар эндэ һурана гүт? Иимэ залуу зон аад, юундэ фронтдо ошодоггүй, дайсаниие һүнөөлсэдэггүй зомта, — гэжэ гадхаахашье һанаатай дуугарха. — Таанар сэбдэг хойто Якутскһаа ябаа бээзэт?

Тиихэдэнь бидэнэр:

— Үгы даа, холымди. Монгол ороной зомди, — гэжэ харюусахадамнай:

— Аа, тэли-тэли, тиимэбтаа,— гэлдэн анираа хатаха юм.

Вокзалай газаа, досоогуур ябахада, газарташье, һандали дээгүүршье һууһан, хэбтэһэн зон дүүрэн. Эхэнхинь эхэнэрнүүд, хүүгэд, иишэ тиишээ зориһон үбгэд, хүгшэд. Тэдэниие харахадаа, элдэб бодол тархи соогоо эрьюулхээр һэн даа. Юрэдөөл, гансахан түмэр замай вокзал дээрэхи энэ үнды-сунды байдалаар ямар хэсүү бэрхэ сагай тохёолдоһые үгэ хүүргүйгөөр ойлгохоор бэлэй.

Бидэнэр Москва зорижо ябахадаа бии, үгы олигтой хубсаһаяа үмдэһэн, борсолһон мяха, суухатай шара тоһо юу хээгээ абанхай һаабзабди. Иимэ үлэн хооһон зоной хажууда тэдэнээ гаргаад, эдижэ һууханьшье эшхэбтэр һэн даа. Эдэл зоной һайгаар гэр бараандань байнабди, эдихэ хоолынь эдилсэнэбди,. гэһэн бодол эжэлүүдгүй һанаа зобоохол.

Ябан ябаһаар, бидэ, нэгэ бүлэг хүбүүд, басагад, вокзалай гурбадахи дабхартахи уужамшаг зал руу орошобобди. Тэндэмнай айхабтар дуутай, шуутай, юуб гэхэдэ, сэрэгүүд амарха гэжэ түбхинэһэн байгаа хаш. Гансашье дуун зэдэлнэ бэшэ, хатаршье наадан болоно хэбэртэй. Манние харахадаа, сэрэгшэд ехэл һонирхон, танилсаха, талархаха хүсэлтэйгөө элирхэйлнэ. Теэд бидэнэр тиихэдэ хэлэ амаяа ойлголсохонь хэсүү һэн. Олонхимнай ород хэлэн гэхэдэ: «Хорошо, товарищ, дружба» гэһэн үгэнүүдһээ саашалбал, «Спасибо, садись, поехали» гэжэ мэдээл һаа һайн гэжэ һанагдадаг һэн.

Иигэжэ бидэнэй шууялдажа, танилсажа байтарнай:

— Ахамаднай ерэжэ ябана,— гэлсээд, сэрэгшэд гансата хамхум гэжэ абяа шэмээгүй болоодхино.

Зариманайнь һанги набта бууһан жэбхүүн, ялайтараа элэһэн автомадуудайнь хүрзэ, нэбтэ шобто буудуулһан газаагуур байһан вагонуудые харахадаа, манаар хөөрэлдэгшэ сэрэгүүд энэ байрадаа газаашаа гүйлдэжэ гараад, түлалдажа эхилхэ шэнгеэр һанагдаха. Удангүй вокзалай дүрбэдэхи дабхарһаа бууһан яларма гэшхүүрээр үндэр нарин бэетэй, саб гэмээр хубсалһан, сэбэр сагаан шарайтай, хирбэгэр хара һахалтай офицер шэнэхэн баян баринхай номгон даруугаар гэшхэлэн, манда дүтэлжэ ябаба. Сэрэгүүднай хоёр тээшээ заа һүрэн, тэрээндэ харгы гаргажа үгэбэ.

— Нүхэр капитан! Мандаа наадажа үгыт даа, — гэжэ сэрэгшэд олон тээһээнь гуйжа оробо. Хэнэйшьеб тэрэ дары табижа үгэһэн стул дээрэ зохидоор түбхинэн һуугаад, тархяа бага хинсайлгаад, баянаашье татажал мэдээ даа. Ямар шэдитэ аялга зэдэлээ гээшэ һэм! Тэрэнэй аялга доро уула, уһан, модо шугы, сэсэг жэмэсээр баян сэлгеэ һайхан нютагни нюдэндэм харагдажа, шубуудай жэргээн шэхэндэм соностожо, сэдьхэлдэм эжы, абамни эжэлүүдгүй һанагдан һанагдан байбал. Нэгэ ойлгоходом, хүгжэмшэ офицер сэб сэхэ нам руу шэртээд наадажал байба. Бишье зоримгойгоор урдаһаань харабаб. Тиигэжэл, бэе бэеһээ нюдэеэ огто һалгангүй, гэтэлсэн харалсашахадаа, би заахашье эшээгүйб. Теэд юундэ эшэлтэйбиб? Бидэниие тойроод зогсоһон сэрэгшэдшье туд тудтаа өөһэдынгөө һанал бодолдо дашууранги, маниие анхарнашьегүй. Юун тухай эдэнэр бодолгото болоно хаб. Хай магад, дайн лэ түргөөр дүүрэһэй даа, тиихэдэнь гэр гэртээ бусажа, үри хүүгэдээ, үеынгөө хайрата нүхэдые угтан баярлаха һэмди гэжэ шэбшэжэшье болоо.

Мүнөөхи офицерни намайгаа шэртэһэн зандаа. Нюдэндэнь намайе хайрлаһанайшье тэмдэг юундэшьеб хирэ хирэ үзэгдээдхинэ. Би өөрөөшье мэдэнгүй тэрээн тухай бодолгото болоно байбаб. Энэ офицер лаб лэ эрдэмтэнэй гү, али уран зурааша хүнэй бүлэдэ түрэһэн хаш. Арбадахи класс түгэсөөд, авиационно инженер мэргэжэлтэй болохо зорилготой һуража ябатарнь, армида абажа магад... Харин өөрөө нам руу сэб сэхэ хараад, юун тухай бодожо байһыень хэн мэдэбэ даа. Хамта һураһан хайратай инаг басагаяа һанаандаа оруулан, монгол хүүхэнэй шэг шарайда адлишуу шэнжэ оложош болоо аалам. Үгышье һаа, энэ монгол эдир хүбүүд, басагад иимэ хүшэр сагтамнай манай орондо һурахаяа ерээ хадаа, илалтадамнай бата этигэнэ гэжэ һанажашье һуугаа. Тиибэ ябабашье һаа, намайе хараад: «Ямар зохидхон басаган бэ», — гэһэн бодол даншье түрөөгүй ёһотой даа. Али энэ эдирхэн хөөрхы басаган дайнай шэрүүн сагаар эндэ ерээд, эжэл ханигүйдэжэ, эжы абаяа һанажа, гашуудажа ябана гү гээд хайрлажаш болоо.

Юрэдөөл, иимэ гоёор хүгжэм наададаг хүн сэдьхэлээршье юрэ буса һайхан байха гэжэ таамагланаб. Яаһан уярмаар уянгалуулна гээшэб. Тархяа эрьехээр... Зүгөөр офицер нам руу шэртэн хараһан зандаал байна. Бишье уярһан сэдьхэлтэй элдэб юумэ шэбшэжэ үзэнэм, ерээдүй тухайгаа бодоном... Гэнтэ хүгжэм замхажа, хүнүүд альга ташажа, мүнөөхи сэнхир хүхэ нюдэтэй офицертэ баяр баясхалан хүргэнэ.

Сэрэгшэд бидэнтэй адрес, нэрэнүүдээ андалдаба, бэшэг бэшэг бэшэлсэжэ байхабди гэжэ бэе бэедээ тангариглаашье. Энэ үедэ нүгөө, нюргаар набтаршаг офицерынь минии хажууда ерэжэ, гарыем шангаар бариад, юуншьеб даа тухай ярина. Иимэ үедэ саг ехэл түргэн, ниидэһэн шэнги байдаг. Удангүй танил сэрэгшэднай саашаа дабшаха гэһэн захиралта абаба. Бидэнэр ехэ халуунаар хахасажа; «Уулзатараа баяртай!» — гэлдэһээр һалаа бэлэйбди. Удангүй манайшье поезд ябаха тээшээ болоно, бидэ юрьелдэн вагон руугаа орообобди. Теэд байраһаа хүдэлнэгүйбди. Ойлгон гэһэймнай, танил сэрэгүүднайшье бидэнһээ холо бэшэ зогсошоһон байба. Хоёр талаһаа вагонуудай забһарта буужа, танилсалгаяа үргэлжэлүүлбэбди. Бидэ дайнай гал бурма руу зорижо ябаһан шэнэ нүхэдтөө ирагуу аялгата монгол дуунуудые дуулажа үгэбэбди. Эгээл энэ үедэ: «По вагонам!» — гэһэн захиралта тэнгэриин дуундал буужа, сэрэгшэд һэргэг хүнгэнөөр алхалалдан, вагонууд руугаа орожо, гараараа бидэниие даллан хахасаба. Зүгөөр сэрэгшэдэймнай поезд холо ошонгүй дахинаа зогсошоһон байжа, бидэ хажуугаарнь, түрняр гүүлэһээр ахин гарабабди. Хоёр талаһаа «Баяртай, уулзатараа баяртай!» — гэһэн оог хашхараан паровозой хуугайлаантай ниилэн, сэнхир агаар өөдэ дэгдэбэ. Намһаа харасаяа һалгаадаггүй офицерни тамбур дээрэ гараа ёһолон баринхай зогсоо һэн. Нюдөөрөө хэнииешьеб ехэл бэдэрһэн янзатай. Магад олон сооһоо намайел, ганса намайе оложо, һүүлшынхеэ хараха гэһэн байгаа аалам? Энэ болоһоо; тархим дахин эрьехэдэл гэбэ... «Хаанаш хүрэхэ барһан бэ? Мэндэл бусажа ерэһэй даа», — гэжэ вагоной сонхоор харан харан юрөөгөө һэм. Досоомнишье уйдхартай. Харин шэхэн сэдьхэл хоёртом мүнөөхил хүгжэмынь ханхинан зэдэлжэ байхадал гэнэ. Юрэдөөл, тэрэ үдэрһөө хойшо гайхалтай уян хүгжэмөөрөө сэдьхэлэйм утаһа шэнхинэсэ дайраһан офицер тухай бодомжолдог, ямар ябана ааб гэжэ һанаагаа зободог болобоб. Иигэжэ нэгэл үдэр шахуу саг соо мүртэй танилшье болоогүй аад, сэдьхэлэйнгэа хайра буляалгаха гээшэ үнэхөөрөөшье жэгтэйл юумэн бэшэ гү? Удаахан саг соо бэшэг хүлеэжэ, хэдэн һарын үнгэрһэн хойно гурбан булантай альганай шэнээхэн тэмдэг абабаб. «Эрхим найза нүхэдни, һайн һайхан байна гүт? Тиихэдэ таанадтай уулзаһан сэрэгшэдэй диилэнхинь мэндэ ябана. Эхэ оронойнгоо түлөө, таанадай түлөө фашистнуудые игажал һалахабди даа. Таанарай бэрхэ һайн һуража, Эхэ орондоо мэргэжэлтэд болоод бусахатнай болтогой. Амгалан тайбан сагта али газарта уулзахаш зол тудаха аалам? Баяртай! Г. Крылов», — гэжэ бэшээтэй байгаа һэн.

Энэ тэмдэг хэниинь бэшээ юм — мэдэхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, тэдэ офицернүүдэй дүүрэн нэрэ, обог хүлгөөн, яараан соо бэшэжэ абаагүй байшообди. Лаб лэ нүгөө набтархан офицерһээнь ерэһэн тэмдэг гэжэ таамаглааб. Сэхынь хэлэхэдэ, сэрэгшэдэйшье нэгэн манда бэшэхэдээ ядаагүй. Харин бэшэгтэнь дары түргэн харюу ябуулһамни, дахяад бэшэг ерээгүй һэн. Тиихэдэнь тэсэнгүй үшөө нэгэ бэшэг эльгээбэб. Баһа харюу байхагүй. «Ай даа, баарһан, алуулжашье болоо», — гэжэ сэдьхээб.

Дайншье тиигэһээр дүүрээ һэн. Бидэшье, студентнүүд, һуралсалаа дүүргэжэ, нютагаа бусаабди. Хэды тиибэшье һаань, хирэ хирэ сэнхир хүхэ тэнгэридэл нюдэтэй офицерэй сэлмэг шарай урдам бодожо, шэхэндэм хүгжэмэй аялга зэдэлжэ эхилхэ. Ягаашье жэгтэй юм гэжэ шэбшэхэб. Зарим хүнөөр хэдэн жэлээр нүхэсэжэ, танил тала ябаһан аад, ондоо тээшээ зөөхэдэнь гү, али харагдахаяа болиходонь— огто мартажархихаш. Гансашье би тэрэ офицерые һанан дурсажа ябаһан байгаа бэшэб. Дайнай жэлнүүдтэ СССР-тэ намтай суг һураһан студент басаган — Долгор ханимни— нэгэтэ иигэжэ уяран, уушхаран хэлэбэ бшуу: «Новосибирскые һанана гуш? Тэрэ хүгжэм наадаһан офицер минии һанаанһаа яашье гарадаггүй. Юун жэгтэй юм?»

...һаяхана Долгортой хамта эхэнэрнүүдэй уласхоорондын конгрессто Берлин ошохо зол намда тудаа һэн. Фашизмтай тэмсэлдэ унаһан совет сэрэгшэдэй хүшөөгэй дэргэдэ делегациингаа үмэнэһөө венок табяад, мрамор табсандань алтаар бэшээтэй нэрэнүүдые уншажа байтараа, Долгорни «Г. Крылов» гэһэн һиилэмэл үгэнүүд дээрэ харасаяа тогтоохоодоо, һууха, байха газараа оложо ядашоо бэлэй. Бишье сэдьхэлээ хүдэлгэбэ һэн бээзэб, теэд мэдүүлхэгүйе оролдооб. Хоюуланаймнай нюдэндэ тэрэ холын дүлэтэ жэлнүүд, Новосибирскын асари томо вокзал, нягтаар хюһаһан хирбээ һахалтай, энеэсэгээһэн сагаан шарайтай офицерэй дахинаа харагдаһаниинь гайхалгүй. Шэдитэ хүгжэмыньшье шэхэндэмнай зэдэлээ. Хүсэһэн поездымнай тамбур дээрэ ёһолон гараа үргөөд байһыень мартаха аалши? Энэ бүгэдэн тухай Долгорни суг ябаһан нүхэдтөө сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрөөд, хайшаашьеб гүйдэлөөрөө шахуу ошожо, баглаа сэсэг сээжэдээ тэбэрин ерээд, тэрэнээ «Г. Крылов» гэһэн нэрын тэмгэ доро табяад, намдаа няалдаад, удаан абяагүй зогсоо һэн.

Эгээл эндэхэнэ Долгор бидэ хоёрой таниха Г. Крылов мүнхэ амгалан нойрсожо хэбтээ юм гү—мэдэхын аргагүй. Али магад тэрэ амиды мэндэ сэнхир сагаан агаарай лайнернүүдые залан жолоодожо, элин халин ниидэжэ ябаа гү!

А. ЖАЛСАНОВ,
буряадшалба.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

КАБУЛ. Экономическа харилсаанай талаар совет афган правительстванууд хоорондын саг үргэлжын комиссиин дүрбэдэхи заседани Кабулда болобо.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриев—Совет делегациие, ДРА-гай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ДРА-гай түсэблэлгын талаар Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. Мангал Афганистанай делегациие толгойлһон байба.

НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Кармаль, ДРА-гай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. А. Кештманд Совет делегацитай уулзаһан байха юм.

1981—1985 онуудта СССР-эй ба ДРА-гай хоорондохи худалдаа наймаан тухай хэлсээнһээ, 1984 оной худалдаа наймаан тухай протоколһоо үндэһэлэн гараһан уялганууд ямараар бэелүүлжэ байһыень комисси хаража үзөө. Үнгэрһэн үе соо хоёр тала уялгануудаа бүхы дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлбэ гэжэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэһэн байна.

Комиссиин хүдэлмэри хани барисаанай ба үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрбэ.

ТҮҮХЭШЭДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

ВЕНЭ. Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэшэдэй XX заншалта конференци Дээдэ Австриин газарай захиргаанай түб болохо Линц хотодо баярай оршон байдалда нээгдэбэ. Дэлхэйн 40-өөд ороной 150 гаран эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд тэрээндэ хабаадана. Социалис оронуудай Коммунис партинуудай марксист-ска шэнжэлгэнүүдэй түбүүдэй, тусхайлбал, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай, СССР-эй Наукануудай академиин Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй институдай эрдэмтэд хэдэ хэдэн капиталис гүрэнүүдэй эрдэм-шэнжэлэлгын институудай ба түбүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, хүгжэжэ байгаа оронуудай түлөөлэгшэд бии.

Иимэ конференцинүүд 1965 онһоо хойшо жэл бүри үнгэргэгдэнэ. Тиигэжэ тэдэнэр уласхоорондын ба национальна хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнүүдэй асуудалнуудые шэнжэлхэ талаар һүүлэй түйлалтанууд тухай эрдэмтэдэй хоорондо мэдээсэлнүүдые халаһ абалсаха арга олгоно. Иимэ уулзалгануудта хабаадагшадай тоо саг үргэлжэ урган дээшэлнэ. Байгша ондо 90 шахуу институдай, гүрэнэй ба үмсын фондуудай, архивуудай, эрдэмэй бусад эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд хабаадана.

АРБАН ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ХЕЛЬСИНКИ. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй Түгэсхэлэй актда гар табигдаһаар 10 жэлэй ой ерэхэ жэлдэ гүйсэхэ юм. Финляндиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерство энээндэ бэлдэжэ захалба. Ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй нёдондо жэл Мадридта болоһон уулзалга дээрэ энэ ойн баярта бэлдэхэ шиидхэбэри абтаа.

Ниитэ Европын зүблөөн дээрэ эхилэгдэһэн һайн үйлэ хэрэгүүд, тэрээн дээрэ баталагдан абтаһан Түгэсхэлэй акт уласхоорондын байдалые һайжаруулха талаар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ Финляндиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын эндэ тарааһан мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Финляндиин гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Вяюрюнен Хельсинкидэ үгэ хэлэхэдээ, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөн али бүхы асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ шухала гэбэ.

ДОМТО УРГАМАЛНУУДЫЕ БЭЛЭДХЭНЭ

УЛААН-БААТАР. Монгол орондо домто ургамалнуудые, үбһэ ногоо бэлдэжэ захалба. Республикын ой болон заповеднигүүд соогуур хэдэн арбаад тусхай бригаданууд эм домдо орохо ургамалнуудые суглуулжа захалба.

Монголой эрдэмтэ, врачнууд домто ургамалнуудые шэнжэлхэ талаар ехэ юумэ хэнхэй. Мүнөө үедэ республикын газар дайда дээрэ 600 гаран домто ургамалнууд элирүүлэгдэнхэй.

10 жэлэй урда тээ Улаан-Баатарта нээгдэһэн МНР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын Арадай медицинын институт энэ талаар эрдэмтэдэй хүсэлэл оролдолгонуудые нэгэдүүлдэг юм. Институдай коллектив совет мэргэжэлтэдтэй нягта холбоо барисаа тогтоонхой.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРИИН УРЯА

НЬЮ-ИОРК. Урда Африкын апартеидэй захиргаанда эсэргүүгээр худалдаа наймаанай-экономическа ба сэрэгэй хашалта харшалалтануудые заабол хэхыень ООН-ой Генеральна секретарь Перес де Куэльяр уласхоорондын эмхиие уряалба. ООН-ой Генеральна Ассамблейн һаяар нээгдэхээ байһан 39-дэхи сессиин делегадуудай үзэмжэдэ табигдаха табан жэлэй хэмжээ ябуулгануудай программын проекттые тэрэ бэлдэһэн байгаа. Преторитой худалдаа наймаанай али бүхы холбоо барисаагаа, ядерна буу зэбсэгэй талаар ЮАР-тай харилсаагаа болюулха, буу зэбсэгүүдые бүтээхэдэнь тэрээндэ туһалхагүй гэхэ мэтэ дурадхалнууд документ дотор оруулагдана.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

СЭДЬХЭЛЭЙМ ГУРБАН ТАЙЛБАРИ

МҮНӨӨ хүдөөдэ хараасгай айлай хажууда уургайлхаяа болинхой. Шалтагаанииень хэн мэдэбэ —сагай байдал хубилаал гэе. Тиимэhээл нёдондо намарай нэгэ үдэр сонхымни урдахи шабын түмэр дээрэ хараасгайн хоёр дальбараагай борсойлдон hуухада, hонирхожо, түргэн газаашаа гарабаб.

Намhаа айнагүй. Үбсүүнэйнь нарай хөөбэри, үнжэгэн хушуунайнь шара зулма эдэ хоёрой hаяхан дэгжэhые гэршэлнэ. Гэнтэ бии болоhон эхэ хараасгайн намда сухалдахада, гэртээ орожо, сонходо байнаб. Эхэнь олзоёо нэгэнэйнь аман соо хэжэрхёод, хажуудань hуухын тэдысэ, дахин дэгдэжэ, дахуулха hанаатай тойроно. Харин дальбараанууд hууриhаа хүдэлнэгүй.

Нэгэ хирэ үгы байhанаа бусахадаа, эхэнь баhал олзотой ерэжэ, нүгөө дальбараагай аман соо хээд, хажуудань ниидэжэ hуушаба.

Елэн хара бэетэй, асатаhан хурса hүүлтэй энэ хараасгайе адаглан байхадаа, эхэ амитанай хуби заяан тухай бодолдо абтажа, наhан соомни тохёолдоhон гурбан ушарые ухаандаа hэргээжэ байбаб...

МАНАЙ ГҮҮРТЫН малшад Худан голhоо урагшаа модо шахуу газарта зуhаланда байгаа. Дайнай хоёрдохи зун—байдал шанга. Үглөөнэй hаамай hүүлээр hаалишад моридоо тэргэлээд, ажал хэхээ, колхозой түб hуурин уруу ошохо. Үлэhэн зондо баhал ажал бии.

Баруун-урда оршодог тогооной гэр соо үдэр дүүрэн тулгын гал соробхилжо, модон амhартанууд соохи айраг-тараг, аарса-зоосо халуун агаарта гашуун хурса үнэрөөр хамар сорьёхо. Эгээл эндэ гал удхалжа, түлеэ нэмэхэ гээшэ бүдүүн хүнэй бэлхүүhэсээ ябаhан Бабуу бидэ хоёрто даалгагданхай.

Нэгэтэ Тураасгайhаа бусахадаа, эжы намда иигэжэ хэлэбэ гээшэ:

— Үхибүүн бүхэн 50 ажалта үдэр олохо ёhотой гэжэ Даша түрүүлэгшэ хэлэбэ. Иигэжэ таанад фронтдо туhалха болобо гээшэт.

— Теэд Бабуу бидэ хоёр үшөө юу хэхэ болонобибди? — гэжэ дураа гутангяар асуубаб.

— Ээжэлээд, тугал адуулхат. Үнеэдтэй ниилүүлжэ, хүхүүлхэ болоо hаа, «адис» эдихэт. hамгад үдэр бүри центр ошожол байхань гээшэ, —гэжэ эжы ойлгуулба.

Түрүүшын туяагаар бодохо-дошни, үрхымнай хажуудахи шабар уургай соо хараасгайн дальбараанууд шииганалдажа, эхынгээ ороходо шуяялдажа байха. Теэд тэдэниие хаража hууха арга байхагүй. Зүүн-хойно байhан ехэ хуhамаг соо хаалтатай үнеэд уруу hамгадтай ошожо, дараансаар хушаhан дал дороhоо нэгэ нэгээр тугалнуудые гаргажа үгэдэг Бабуу бидэ хоёрой ажал бүришье уялгата болонхой.

Багын тэршээе хаана хэхэбши? Забhар hамбаашалан, дал дээрэ гараад, иишэ-тиишэ хаймадан шэртэхэб. Худанай сагаан тала хуудам сэлгеэн, үглөөнэй наранай элшэдэ аажамаар амилжа байhандал. Баруун-хойно Шилсаана элеэр малайха. Бүри наанань Сулхара голой наада эрьеын шугы бургааhанай үбэртэ hубай мал харадаг Дугар-баханхайн зуhалангай гэрнүүд харалхадал гэжэ байха. Тэндэ минии үүри — Дугарай Сэмпил байдаг.

Харин сэхэ хойно Худанай саада эрьедэ урдань Бороонтоной зуhалангай байhан hуури дээрэ мүнөө хүршэ гүүртын дүрбэн муухан гэр, хүнүүдэй орохо гарахань, үхэр малай хуhамаг хорёо соогуур хөөрсэгэнэлдэхэнь элеэр обёрогдохо.

Тэндэ минии эжэлhэн нүхэр Ваанхиин Володя байдаг. Бидэ хоёр зуhаланда бууhанhаа хойшо хэдэн дахин зүүн татуур ошожо, нугаhа буудаhан, загаhа агнаhан байхабди. Зүгөөр hүүлэй үедэ зоргоороо зайха зурахамнай hаланги.

«Тугалаа гарга!» — гэhэн шангахан абяанай соностоходо, гэнтэл мэдээ орожо, дал дээрэhээ hүрэжэ буухаб...

Нэгэ үглөөгүүр Бабуу тугал адуулжа ошоhон, би гэр тойрон байбаб. Гэнтэ харан гэhэймни, зүүн тээhээ боро моритой, хаhаг тэргэтэй хүн ерэжэ ябаба. Хүнүүдэй ябасын хомор дээрэhээ Содном абгын Сэжэб, хээтэй-абгай бидэ гурбан хараад байбабди. Тэрэмнай дүтэлжэ ерэхэдээ, табан модоной Хара-Шугыда залуу мал харадаг Жалсарай баабай болобо.

Айлшан яаралгүй тэргэhээ буужа, морёо хорёогой hаднагта уяад, мэндэ амараа хэлсэжэ, үгэ залгаhанай удаа Содном абгында оробо. «Одоол юумэ хөөрэхэ хүн знэл гээшэ» гэжэ би hүүл дааран оролсобоб.

Хойно байhан модон шэрээ дээрэ hуугаад, аршуулаа гаргажа, ута шүбүүгтэй жаахан гааhандаа тамхи нособhоной hүүлээр Жалсарай баабай эхэнэрнүүдтэ хандажа:

— Зай, иишэтнай ямар hонин болоноб? — гээд асууба.

— hониншье хоморшог. hамгадта заб сүлөө олдохоёо болинхой. Үдэшын hаамда арай-шамай хойноhоо хүрэжэ ерэдэг болонхойбди, — гээд хээтэй-абгай харюусаба.

— Бэрхэтэй саг ерээд байна гээшэ даа. Уржадэр центрээр ябаад ерээ hэм. Немец манайхинаа урдуур түрижэ байна гэлсэнэ. Бурхан зайлуул даа.., —гээд, Жалсарай баабай нэгэ хэhэг анирнгүй hууhанаа, дахин иигэжэ нэмэбэ: — Ород ехэ ахатамнай, хүдэр лэ зон гээшэ. Хүдэлшөөл hаа, тиимэ бэлээр хүнэй доро орохогүйл аабза...

— Зоной аза талаангаар болохо гүбэ,—гээд хээтэй-абгайн тобшолол хэhэн болоходо, удаахан саг соо дуугай байдал тогтобо.

Халуун сай, шэнэ зөөхэй, ээзгэй, дүүрэн табаг айлшанай урда ябаган шэрээ дээрэ бии боложо, саашань тэдэнэр мал адууhан, ургаса тарян, үбhэ хулhан тухай юрын зугаа дэлгэбэ. Намда hонишьегүй болобо хэбэртэй. Ябаха hанаатай байтарни, тамхи носоогоод hууhан Жалсарай баабай гэнтэ иигэжэ хэлэбэ:

— Зай, нүгөөдэр Дүйсэн болохонь. Энэ үдэр ангуушаниие ан угтажа байдаг юм гэжэ урданай үбгэд хэлсэгшэ бэлэй.

— Теэд нүгэлынь хэдэн дахин эбхэмэл болодог байгаа бэшэ гү?— гээд, Сэжэб абгай үгэ залгаба.

— Тэрэшье зүйтэйл байха. Теэд урданай хүнэй хэлэдэгээр, «hураhан юумэ hураар тататар шортоо» гээшэдэл, ангуушан олзоёо хаража, хээрэ гарахаял hанаха гүбэ. Юрэдөө, ан, шубуу шонхоршье hаа, Дүйсэн үдэр аажам, номгон байдаг юм ха юм,— гэжэ амарhан шэнжэтэй Жалсарай баабай энеэбхилэн hагад хэлээд, ябаха тээшээ болобо.

Баруун-хойшоо зурыhан морин харгыда ороод, Сулхарын-Адаг тээшэ дугшуулжа ябаhан Жалсарай баабайн хоиноhоо шэртэжэ байхадаа, Дүйсэн үдэр гээшыень hанаандаа оруулан, толгой соогоо нэгэ түсэбхэниие гүйлгэжэ байбаб.

Үглөөниинь наранай дээрэшэг гараhан хойно ээлжээндээ татуурай баруугаар тугалнуудаа туугаад, хойшоо ошобоб. Уни бутарма дулаан, тойроод ургажа hууhан тоогүй олон сэсэгүүд, хүхэрэн ногоорhон урда Байса, hэрюухэн hэбшээн сэлжэ доторые уужам болгоходол гэнэ. Зүгөөр гэдэргээ эрьелдэжэ, жэрылдэн байhан орсогорхон гэрнүүдээ харахадаа, досоомни гэнтэ нэгэ ушар hанагдаад, тиимэшэг болобо.

Дайнай эхилхын урда зун Шара-Жалгын үбэлжөөнhөө энэ зуhаланда буугаа hэмди. Эндэ ерээд байтараа, эсэгын бэе муудажа, эжы Хэжэнгэ абаашаhан юм. Хахад hара болоод, хубсаhыень шэрэжэ ерээ. Би ойлгоодхёоб. Харин дүрбэтэйхэн ябаhан Жэгмэд дүүмни hурагшалаад hалаагүи. Теэд арбан наhатай аха хүн би юун гэхэ байгаабиб? Иигэжэ байдалнай эгсэ хубилаа, эхэмни эсэгын тушаалые халан абажа, гүүртые даагаа, хойто зуниинь дайн эхилээ...

Гэнтэ мэдэхэдэмни, тугалнуудни голой эрьеын тунга ногоон соо умбашоод байба. Володя хойто эрьедэ бии болобо.

— Наашаа гара-өө! Нэгэ hонин юумэ хэлэхэб! — гэжэ ооглобоб.

Худанаа үгсэн гүйжэ ошоод, гарасаар ойможо гараhаар, Володя дүтэлжэ ерэбэ.

— Үглөөдэр Дүйсэн үдэр. Агнуури хэхэдэ, олзо буудаг юм гэжэ үсэгэлдэр Жалсарай баабай хэлээ. Давай, нугаhа агная?

— Давай, агная,—гэжэ бузар хүхюутэй хэлэhэн аад, гэнтэ замхажа, иигэжэ нэмээбэ:—Теэд бишни ганса hомотойлби?

— Намда хоёр hомон бии. Гурбан hомоор нэгэ нугаhа hалгаахал байхабди,—гэбэб.

— Хаана, хайшан гээд уулзахабибди?

— Үглөөгүүр гэр дээрээ гараад даллахаб. Ошохо hаа, баhа даллахаш...

Хэлсээшээрээ хэрэгнай бүтэжэ, би харуулай дробовик барьяд, хуhамагай арын халаахайнуудта далдалуулан гүйжэ мэдэбэб. Володя Худанаа гаталаад гүйжэ ерэбэ. Зүүн-урагшаа гүйлдэжэ ошобобди. Ута татуурай баруун эрьеэр урагшаа зулаад, гарасаар нарьдха хоолойень ойможо, зүүлжээ гараhан хойноо яаха хээхэеэ хэлсэбэбди.

— Ши энэ урдахи hужаагуудые зулаад, зүүлжээ ошо. Би энэ хойто шугы соогуурхи шалаагуудые зулахаб,— гэжэ Володя намда дурадхаба.

Бургааhа, ожорhоной саагуур марьяаhаар, зүүлжээ аалихан ябанаб. Нэгэ тохойн урда эрьедэ олон нугаhан hууhанаа ниидэшэбэ. Буудабашьегүйб — hомон гамтай. Саашаа хэды алхаад ябатарни, хойто шугы соо буугай абяан нэербэ. «Тудаа гээшэ гү, али алдаа гү?»— гээд бодобошье, бүхы hанаамни — урагшаа.

Эрьеэр залгаа ургаhан ожорhон соогуур аалихан марьяажа ябатарни, гэнтэ, нохойхалхай, доропоомни эрьеын ногоон сооhоо томо гэгшын боржоной шуушаатайгаар дэгдээд, холо ошонгүй, далбагаhаар дахин hуухыньшье тэдысэ баhал дороhоомни ногоон сооhоо олон дальбараанууд гараhан бэеэрээ, hахыhалаг эхэ тээшээ тамарба.

Мэгдэhэндээ миин хаража байтараа, бугаа шагаахымнишье тэдысэ, боржон бүри нам тээшэ тамарба гээшэ! Гайхаhан гэлыhэндээ зуг татабаб. Энэ үедэ дальбараанууд эжынгээ хажуугаар хушууран тамараад, алад саашалба. Боржон байра дээрээ эрьелдээд абана. Энэ үедэ хараагаа холбожо ерээд лэ, шабхаяа дарабаб...

Татуурай гараса дээрэ гүйдэлөөрөө ерэхэдэмни, Володя олзыемни хараад ехэ хүхибэ. Бусаха тээшээ түргэн гэшхэлбэбди. Хахасаха болоходоо, элhэн дээрэ hуужа, нэгэ хэhэг болобобди.

— Ши энэ нугаhа абаашал даа,— гэжэ нүхэртөө бинь хэлэбэб.

— Юундэ?! Ши алаа ха юмши!—гээд, тэрэмни ог таhа арсаба.

Тиихэдэнь hанажа ябаhан hаналаа тайлбарилха баатай болобоб:

— Дүйсэн үдэр нүгэл хэбэш гэжэ хээтэй-абгай намайеш алахаяа hанахал даа. Танайхин мүнөө Дүйсэн гэжэ мэдээгүй байжа болохо. Шамайе хэншье хараахагүй...

Хурсахан харасатай, ухаансар бодолтой нүхэрни минии байдалые ойлгожо, олзоёо зүүн гартаа барьяд, Худанай ганга эрьеын годирхойнуудые зулаhаар холодоо hэн...

Н. ГАЛДАНОВ.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

УЛАСХООРОНОЙ ШЭНЖЭЛ...

СТОКГОЛЬМ: ХҮДЭЛМЭРИНЬ hЭРГЭЭ...

Европодо бэе бэедээ этигэл найдабаритай байлгые бэхижүүлхэ, аюулгүй байдал сахиха ба буу зэбсэгүүдые хурьян абаха хэмжээнүүдэй талаар конференци хүдэлмэреэ Стокгольмдо дахинаа hэргээбэ. Тэрээндэ Европын 33 гүрэн, тэрэшэлэн США ба Канада, ондоогоор хэлэбэл, Европодо аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар 1975 ондо Хельсинкидэ үнгэргэгдэhэн зүблөөнэй түгэсхэлэй актда гар табиhан оронууд хабаадана. Стокгольмдо зарлагдаhан конференци тематикынгаа, бүридэлэйнгөө, эмхидхэлэйнгээ талаар Хельсинкидэ үнгэргэгдэhэн зүблөөгөөр эхи табилгын нэгэ хубинь болоно.

Стокгольмдо зарлагдаhан энэ хуралдаан уласхоорондын байдалай тон таарамжагүй, Европодо, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи байдалай улам шахардуу шанга боложо байhан үедэ хүдэлмэреэ эхилбэ. Энэ ушарагда Вашингтон сэхэ зэмэтэй. Ээрхэг түримхэй империалис хүсэнүүдэй гэмээр тохёолдуулагдаhан энэ мухардалгаhаа гарахын тулада уласхоорондын бэрхэшээл ехэтэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ушар байдал мэдэхэ ёhоор, бүтэмжэтэйгээр хандаха хэрэгтэй болоно. Мүнөө үе сагай онсо шухаға асуудалые шиидхэлгэдэ тиимэ бүтэмжэтэйгөөр, урагшатайгаар хандаха ябадалай бодото жэшээ Советскэ Союз харуулна. Энээниие КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын «Правда» газетын асуудалнуудта үгэhэн харюунууд эли тодоор, ойлгосотой hоноор харуулба. Манай орон хөөрэлдөө хэхээр бэлэн, тиихэдээ бүхы оронууд болон арадуудай аша туhын хэрэгүүдые, аюулгүй байдалые хараада абаhан, үгээ ойлголсохо ябадал туйлаха хэрэгтэ зорюулагдаhан үнэн сэхэ хөөрэлдөө хэхээр бэлэн гээшэ.

Бүгэдэндэ мэдээжэ болоhоной ёhоор, Советскэ Союзай оруулhан Варшавска Договорто ород... хамтын эдэбхи үүсхэлнүүд... Европодо бэе бэедээ этигэл... байлга ба аюулгүй байдалы... талаар үргэн ехэ хэмжээнүү... байна. Конференцидэ хаба... ядерна буу зэбсэгүүдтэй гү... зэбсэгые түрүүлэн хэрэглэхэг... га бэе дээрээ даажа абаха... Советскэ Союз үшөө 1982 ... сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй б... дапта харилсаануудые дэмж... говор баталха, сэрэгэй гарга... роохо, Европые химическэ ... сүлөөлхэ, энэ түбиин элдэб... ядерна зэбсэггүй зононуу... ба бусад хэмжээнүүдые со... нууд хараагна.

США ба НАТО-гай бусад о... гольмдо зарлагдаhан конф... дэлмэридэ тад ондоогоор х... хоорондын байдалые саа... аюултай болгохо гэжэ шийд... тэдэнэй дүтын союзнигуудай... Стокгольмдохи хөөрэлдөөн ... даха асуудалнууд бүтэмжэгүй... ритай гэжэ тоолоно.

Тэдэн Советскэ Союзаар, ... сад оронуудаар дурадхагдаж... литическэ үргэн ехэ эдэбхи ... арсаха арга бэдэрhэн, бэе б... тэй байха хэмжээнүүд бол... гүрэнүүдые «нэбтэ хараха» ... рюулагдаhан дурадхалнууды... цидэ абхуулхые оролдоно, ... хойгоор хэлэбэл, Советскэ Со... шавска Договорто ородог б... дай сэрэгэй байдалые элир... рюулагдана. Тиихэтээ хамта... хэмжээнүүдые өөhэдынгөө ... хабаатай огто болгоногүй.

ХЭЛЭНДЭЭ ТОhО ТҮРХИhЭНШЬЕ

Американ hунгагшадай диилэнхи олонхидой hанамжые хараада абаха баатай болоhон Рейганэй захиргаан президентын hунгалтын эхилхээ байhан энэ үедэ эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэ бэеэ харуулхые оролдоно. Вашингтоной хүтэлбэриин мүнөө хэлэдэг үгэнүүдые шагнахада, Сагаан байшан гансал ядерна дайнай аюулые багадхаха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха ба хорооохо ябадал туйлахые оролдоно гээд hанахаар. Ядерна дайе hүжэрөөжэ огто болохогүй. Юуб гэхэдэ, тэрэ дайнда «илалта туйлахын аргагүй» гэжэ президент мэнэ hаяхан мэдүүлбэ.

Юун болоод Вашингтоной засагаархид ухаа орожо, милитарис хараа шугамайнгаа айхабтар аюултай байhаниие ойлгожорхибо гээшэб? Бүхы хүн түрэлтэниие үгы хэжэ боломо сэрэгэй хүсэндэ найдалгынгаа хэды ехэ аюултай байhаниие тэдэнэр hаял ойлгобо гээшэ гү? Оройдоошье тиимэ бэшэ ааб даа. Эб найрамдалда дуратайбди гэдэг худал хуурмаг энэ эрмэлзэлыень бэелүүлхэ тодорхой хэрэг тухай үгэ хүүрэй гарахатай зэргэ Сагаан байшан тэрэ дары хубилшадаг. Тэрэниинь элирхэйлhэн шэнэ гэршэ гэхэдэ, ядерна дайнай аюулые hуларуулха талаар бодото зарим тэды хэмжээнүүдые абаха талаар американ эрдэмтэдэй федерациин директор Джереми Стоун гэгшын дурадхалда Рейганэй захиргаан эсэргүү байhанаа нюуса далдагүйгөөр харуулhан байна. «Форин Полиси» гэжэ журналда толилуулhан статья доторoo Стоун дайн ба эб найрамдалай асуудалнуудаар США-гай президентын бодото байда... тэрэнэй зүбшөөлгүйгөөр ... түрүүлэн хэрэглэхэ ябадал х... жа, конгресстэ тусхай орг... шиидхэбэри абаха түлөөлэл... ха гэhэн дурадхал оруулаа. американецуудай король б... Штадууд королевство бэшэ... өөрынгөө дураар американ... заяае шиидхэжэ байха эрхэ... эрдэмтэ онсолон тэмдэглэнэ.

Бүхы дэлхэйдэ аюул тохёо... ломо шахардуу ушаралые ... зорюулагдаhан иимэ багаха... США-гай правительстваар ... шаагдаа. Пентагоной генерал Ч. Кокс гэгшэ конгресстэ ... гээ. Ядерна зэбсэг хэрэглэхэ... хэбэри абалгые хиналта до... лаар ямаршье hэдэлгэ гаргү... гүй гэжэ захиргаан тоолоно ... оборонын министерствын ... бэшэг дотор мэдүүлэгдээ. О... далда, түрүүлэн ядерна доб... Америкын хүтэлбэрилэгшэдэй ... hаниинь тэрэ бэшэг дотор ...

Америкын хүтэлбэриин э... хэй хүсэлэл оролдолгые эли... мэдүүлгэ бүхы дэлхэй дээр... үүдхэбэ. «Европодо хизаарла... на дай хэжэ болохо» ба «Е... түрүүлэн ядерна зэбсэг хэр... өөртөө үлөөхэ» гэhэн США-гай президент Рейганэй хуушанай ... хай hанаашалга үшөө нэгэ ... үгэнэ гээд Франциин «Юма... бэшэнэ.

ХҮН ЗОНОЙ ХҮСЭЛ ЭРМЭЛЗЭ...

Дэлхэйн бүмбэрсэгэй эгээл холын элдэб заха хизаарнуудта ядерна дайнай аюулhаа хүн түрэлтэниие абарха талаар хэмжээнүүдые дары түргэн абаха хэрэгтэй болоод байhаниие ойлгохо ябадал үдэр ерэхэ бүри улам үргэдэнэ. Хэдэн зуу миллион хүнүүдэй эб найрамдалые арцалха, буу зэбсэг ехээр гаргалгые хизаарлаха хүсэл эрмэлзэл элдэб аргаар элирэн харагдана. Тодорхойлон хэлэбэл, ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулхын түлөө үргэн ехэ хүдэлөөн энэ hайшаалта хэрэгэй бодото жэшээ болонхой.

Сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаададаггүй Дундада далай шадарай оронуудай ба Палестиные сүлөөрүүлгын организациин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй мэнэ hаяхан Мальтада үнгэргэгдэhэн уулзалгада хабаадагшад «Дундада далай шадарай эб найрамдал тухай Валеттскэ деклараци» баталан абаhан байна. Энэ региондо хабаатай США-гай ээрхэг түримхэй политикые, Вашингтон ба Тель-Авив хоёрой хоорондохи стратегическэ нэгэдэлые тэдэнэр эрид шууд буруушаажа, Дундада далай шадарые эб найрамдалай, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной район болгохо талаар хэгдэжэ байhан хүсэлэл оролдолгын айхабтар шухала удха шанартайе онсолон тэмдэглээ. Тэрэшэлэн Дүтын зүүн зүгтэ ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулгада ашатай туhатай тодорхой алхамуудые хэхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Зүүн-урда Азиие ядерна зэбсэггүй зоно болгохо гэhэн хүсэл энэ регионд улам үргэдэжэ байна. Зүүн-Урда ... нүүдэй ассоциациин (АСЕАН) ... комитедэй Куала-Лумпурта ... заседани дээрэ Малайзиин га... гүүдэй министр А. Ритхауддин... мэ зоно байгуулгаар зохихо... дые дары түргэн абаха үр... хэлээ. Энэ уряань США-гай э... хэй политикада хабаадуулхые... гаар оролдожо байhан АСЕ... гэшүүдээр hайшаан дэмжэг... юм.

Номгон океанай урда таг... дээгүүр оршодог гүрэнүүдэй ... лэгшэдэй зүблөөн hаяхан б... дахи уулзалгын зарлагдатар ... зэбсэггүй зоно байгуулха туха... проект зохёохо гэhэн шиид... Тэрээн доторнь дурсагдаг... ядерна зэбсэгүүдэй туршалга... ёhотой гээд хэлэгдэнэ. Эд... үргэн ниитэ хүн зоной хараа б... хубилжа байhанай жэшээ ... Шэнэ-Зеландиин лейборис п... ядерна дайнда эсэргүү эрид ... бодол болоно. Тэрэ хадаа яде... сэгүүдтэй корабльнуудые өөр... лэй уhанда, оронойнь порт... ябадалые хорижорхёо. Мүн ... линин проект Австралиин парла... шэн хэлсэлгэдэ табигданхай.

О. Ц...
Ю. Л...
Б. ...

ГАИ-гай экран

Сентябрь hарын үнгэрөөд байhан долоон хоногой турша Улаан-Үдэ хотын үйлсэ гудамжануудта hогтуугаар машина жолоодожо ябаhан 73 хүн баригдаа. Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай болон ниитын инспекторнүүдэй харгы дээрэhээ барижа абаhан hогтуушуулай диилэнхи олониинь гүрэнэй автотранспорт жолоодожо ябаhан байба. Тэдэнэй дундаhаа Хориин райпогой жолоошон А. Шильников, Ивалгын мехлесхозой —А. Бодаруев, республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын авто-ажахын жолоошод И. Емельяненко, В. Беккер, Загарайн районой ветеринарна станциин—В. Ботоев болон бусадые нэрлэлтэй.

hогтуугаар машина жолоодожо ябагшадай харгын-транспортна усалда ороhон тухай мэдээсэлнүүдые республикын болон районуудай ГАИ-гай дежурнанууд абажа үргэлжэлhөөр. Жэшээнь, Хяагтын районой Худариин совхозой тракторист Г. Соковиков гэгээн сагаан үдэр дунда шал мяхан hогтуу байhан дээрэhээ хүндөөр гэмтэhэн байна. Тэрэ архи ууhанайнгаа hүүлээр «Урал» мотоциклаар «Хяагта—Худэри-Сомон» гэhэн харгыгаар табилуулжа ябаhаар жолоогоо алдажа, өөрөө гэмтэхынгээ хажуугаар, Худариин тоhоной заводой хүдэлмэришэн А. Большаковые ехээр гэмтээгээ бшуу.

• • •

Мухар-Шэбэрэй районой арадай сүүд «Заганский» колхозой жолоошон А. Калашниковай хэрэгые хаража үзэбэ. Нэгэндээ нэтэрhэн энэ хүйхэр харгын транспортна ехэ авари тээсгэн хэhэн юм. Суг архидаhан Иванов Носков хоёртойгоо тэрэ ашаанай машинаар Шэнэ Заган тосхон соогуур сэнгэхэ гэжэ гараhан байгаа. Тиин хурдан түргэн гүйдэлтэй машинаяа хүүргэ дээрэhээ хүмэрюулээ ха юм. Энэ үедэ хүүргын хажуу таладахи зүргөөр үнгэржэ ябаhан эхэнэрые дайруулжа, хүндөөр гэмтээhэн байгаа.

Арадай сүүд энэ хэрэгынь хаража үзэхэдөө, гэм хэгшые табан жэлээр эрхыень хаhаха гэhэн шиидхэбэри баталан абаhан байна.

Н. СЕМЕНОВ,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

СПОРТ • спорт • СПОРТ • Спорт • СПОРТ

ХАРЮУГАЙ БҮМБЭГЭ

Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ манай республикын нэрэ солые хамгаалдаг «Сэлэнгэ» команда ээлжээтэ уулзалгаяа үнгэргэбэ. Айлшаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоныг футболистнуудтай түрүү hуури 1977 онhоо эхилэн буляалдажа ябаhан Рубцовск хотын «Торпедо» команда ерээ. Тус командын футболистнууд Ленинэй орденто Алтайн тракторна заводой алдар сууда гараhан хүдэлмэришэдые түлөөлнэ. Командын гэшүүд 1980 ондо зоно соогоо хоёрдохи hуури эзэлhэн юм. Харин тэрэнhээ хойшо эдэнэр бусад командануудай дундаhаа өөдэлдэггүй, мүрысөөнэй таблицада доогуурхил hуури эзэлдэг болоо hэн.

Айлшад байгша оной наадануудай хоёрдохи хахадhаа уулзалгануудые эмхи гуримтайгаар үнгэргэжэ захалхадаа, мүрысөөнэй таблицада, дүн хамта хорин гурбан очкотой, дундуурхи hуури эзэлжэ ябана. Манай «Сэлэнгэ» команда хабарай эхиндэ эдэнэртэ айлшалхадаа, уулзалгаяа 0 : 1 тоотойгоор алдажа ерээ бэлэй...

Үдэшын зургаан час 30 минутаhаа эхилhэн наада харахаяа Улаан-Үдэ хотын ажалшад олоороо стадиондоо суглараа. «Сэлэнгэ» командын футболистнууд уулзалгын эхилхэhээ добтолхы шэнжэтэйгээр наадаяа эмхидхэжэ ороно. Тиибэшье hаа, 45 минутын туршада ээлжээ ээлжээгээр добтолhон «Сэлэнгын» футболистнууд Михаил Пастухов, Александр Алферов, командын капитан Сергей Кокорин, Леонид Иванов, бусад айлшадайнгаа хамгаалгые дабажа ядаа.

Нааданай хоёрдохи хахадта «Сэлэнгын» футболистнууд яhала hайн добтолго эмхидхэбэ. Зүгөөр айлшадай хамгаалагшад Виктор Зарва, Валерий Сорокин, вратарь Владимир Грынгазов гэгшэд шадамар бэрхээр наадажа, манай футболистнуудта тоо нээлгэнэгүй. Наадан түлэг дунда оронхой. Хоёр командын футболистнууд ээлжээлжэ байгаад добтололсоно. Эндэ айлшадай хамгаалагша Виктор Зарва бүмбэгэ абамсаараа, гэнтэ урагшаа гараhаар, эршэтэйхэнээр тэрэнээ Сергей Кремлевой ворота руу сохижорхибо. Мэгдэhэн манай вратарь тэрэ бүмбэгые арай шамай ворота дээгүүрээ шэдэлэн үнгэргэхэ баатай болоо... Эндэhээл харюугай ёhотой добтолгоёо «Сэлэнгын» футболистнууд эхилээ. Талмайн тэг дундуур урагшаа гараhан Сергей Кокорин айлшадай хамгаалагшадта хүрэхынгөө тэндэ бүмбэгэеэ Михаил Пастуховто дамжуулжархиба. Энээниень онобшотойхоноор сохижо, үнинэй хүлеэгдэhэн тоо нээгдэшэбэ. Наадан дүүрэжэ, «Сэлэнгэ» командын футболистнууд хабар шүүгдэhэн харюугаа абажа, хоёр очко өөртөө бэшүүлбэ.

«Сэлэнгэ» командын футболистнууд удаадахи уулзалгануудаа Сибириин хото городуудта үнгэргэхөөр аян замдаа мордохо юм. Тиин эдэнэр Новосибирскын «Чкаловец», Тюмениин «Геолог» командануудтай наадаха.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

УРАГШАТАЙ ХАБААДАА

Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай hурагшадай бүхэсоюзна XVII спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөнүүд Ставрополь хотын «Динамо» стадион дээрэ болобо. 15 союзна республикын, Москва болон Ленинград хотонуудай 300 шахуу эдир спортсменүүд мүрысөөндэ хабаадаа. Украинын хүнгэн атледүүд командаараа илаба. Россин Федерациин түлөөлэгшэд хоёрдохи hуури эзэлээ.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй Олимпиадада бэлэдхэлэй хүмүүжэмэлнүүд энэ мүрысөөндэ яhала hайн үрэ дүнгүүдые туйлаба. Спортын мастер Татьяна Гуринова 1500 метртэ илалта туйлажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. 800 метрэй урилдаанда мүнгэн медаляар шагнагдаhан байха юм.

Татьяна Виноградова ядро түлхилгөөр илалта туйлаба. Диск шэдэлгээр дүрбэдэхи hууриада гараа.

Сергей Журавлев 800 метрэй урилдаанда эрхим зургаанай тоодо ороhон байна.

Б. МИРОМАНОВ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» сентябриин 15-да үнгэргэгдэhэн 37-дохи тираж.

«49-hөө 6-ень тааха». 17—конькигаар урилдалгын спорт, 28—мэргэн буудалга, 30—хүндэ атлетикэ, 37 —автоспорт, 43—городки, 44 —мотоспорт,

«36-hаа 5-ень тааха». 4— бокс, 23 —санаар hүрэлгэ ба хоёр зүйлэй мүрысөөн, 29— стендовэ буудалга, 32—фигурна hолжоролго. 36— авиаспорт. (ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл» — түрүү бэшэг. КПСС-эй обкомдо. «Тэжээл — бултанай анхарха хэрэг» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. МНР-эй үдэрнүүд — Буряадай АССР-тэ. «Эб найрамдалан, хани барисаанай hайндэр»— Ч. Гомбоиной статья.

Хоёрдохи хуудаhанда. Уялганууд хэр дүүргэгдэнэб? «Бэелүүлэгдээгүй зорилгонууд» — С. Прокопишкын статья. Партийна ажабайдал: хүдэлмэриин онол арга. «Залуу халаан тухай анхарал». — М. Бекетовэй статья. Түрүү дүй дүршэл — бултанда. «Бэдэрhэнээ олобо» — Р. Гаязовай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Гол горхоной уhанай ариг сэбэрэй түлөө алишье тала харюусалгатай» — Ц. Жалсабоной статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Юрын үдэрнүүдhээ hайндэр эхитэй» — А. Субботиной хэhэн хөөрэлдөөн. Сэрэгэй албанай хүнүүд тухай. «Хүндэ дуратай абари заншалтайшуул» — А. Субботиной, Г. Банчиковай статья. «Эхэ оронтойгоо нэгэ амисхалаар» —А. Шулуновой хөөрөөн.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10—«Хүхюун стартнууд». 10.55 — Фильм-концерт. 11.25 — «Как жить без тебя» — уран hайханай фильм. 12.30 — Р. Глиэр. «Симфони-фантази». 12.55 — Шэнэ hонин. (13.00 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.30 — ПТУ-да ямар мэргэжэлдэ яажа hургэнаб. 17.00 — «Газар дээрэ, огторгойдо ба далай дээрэ». 17.30 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Бүхы hайн юумэез — үхибүүдтэ»— киноочерк. 18.20 — «Байгал» — нютагуудай hонин. 18.30— «Факел». 19.20 — «Байгал»— мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00. — Мультфильмнүүд. 20.30 — «Манай саад». 21.00—Баримтата экран. 22.00 — «Время». 22.35 — «Вечный зов» — 19 серитэй уран hайханай фильм (12-дохи сери). 23.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Түүхэ. 5-дахи класс. 10.05, 14.30—Француз хэлэн. 11.05 — ПТУ-гай hурагшадта. 11.35— Д. Дефо ба тэрэнэй «Робинзон Крузо» гэжэ ном. 12.05 — «Шатарай hургуули». 12.40 — А. Н. Толстой. «Русский характер». 13.10 — Географи. 6-дахи класс. 13.40 — Түүхэ. 6-дахи класс. 15.00 — Эртэ... ствын хүшөөн... «В. А. Жуковск... Шэнэ hонин. 18... дай саанахи ню... за хэзнүүд». 18... В. Боковой түрэ... ойдо. 19.00 — ... эршэдхэлгэ — ... Баримтата филь...

Улаан-Үдэ. 19... шэнжэлэл». 20... холнууд. 20.10 ... дүрсэл тухай ... 20.30 — Хүгжэ... нууд.

Москва. 21.0... нойрсогты, ба... — Киевэй фор... наадана. 22.00— ... — Армениин ... на оркестрэй ...

Реда...
Р. Б. Г...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-63-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66 76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и ...—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35 95, отдел объявлений—2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03591. Заказ № 215. Индекс 04649.